

Joni Kaarta & Jonne Seppä

**Yritysmäisen metsänomistajuuden mahdollisuudet Pohjois-Pohjanmaalla ja
Lapissa**

Yritysmäisen metsänomistajuuden mahdollisuudet Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa

Joni Kaarta & Jonne Seppä
Opinnäytetyö
Syksy 2016
Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu Oy

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelma

Tekijät: Joni Kaarta & Jonne Seppä

Opinnäytetyön nimi: Yritysmäisen metsänomistajuuden mahdollisuudet Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa

Työn ohjaaja: Raili Hokajärvi

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2016

Sivumäärä: 41 + 7

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa asuvien metsänomistajien tieto- ja koulutustarpeita sekä selvittää yritysmäiseen metsänomistukseen ja oman metsän hoitamiseen liittyviä näkemyksiä. Selvitys toteutettiin osana metsäkeskuksen Pohjoisen metsätilat kasvuun –hanketta, jonka tarkoituksena on auttaa metsänomistajia toimimaan yritysmäisesti tiedottamalla erilaisista metsäomistuksen ja metsätalouden kehittämismahdollisuuksista. Myös tässä opinnäytetyössä painopiste kohdistui yritysmäiseen metsänomistajuuteen ja siihen liittyviin sekä metsänhoidollisiin että muihin toimenpiteisiin. Työn toimeksiantajana toimi Suomen metsäkeskus.

Tietoperusta tähän opinnäytetyöhön koostettiin alan kirjallisuudesta, sähköisistä lähteistä sekä toimeksiantajan materiaaleista. Opinnäytetyön viitekehys painottui yritysmäisen metsänomistuksen peruspiirteisiin, joita ovat esimerkiksi eri metsänomistuksen muodot sekä tilusjärjestelyt. Lisäksi käsiteltiin suomalaisen metsänomistajan peruspiirteitä, ja yleisiä metsätalouden näkymiä Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa.

Selvitys haastateltavista metsänomistajista jaettiin kuuteen eri osa-alueeseen, joita olivat taustatiedot, oman tiedon lisääminen ja tiedontarve, aktiivisuus metsänhoidossa, omistusjärjestelyt, yhteistyö muiden metsänomistajien kanssa ja yritysmäinen metsänomistajuus. Selvitys toteutettiin puhelinhaastatteluna kevään 2016 aikana.

Haastatteluun vastanneista metsänomistajista lähes kaikki näkivät mahdollisuuksia metsäyrittäjyydessä. Useimmat heistä kokivat osaavansa metsään liittyvät asiat ja toimivat aktiivisesti omistamissaan metsissä. Metsäyrittäjien järjestämistä tilaisuuksista on ollut vastaajien mielestä hyötyä ja niitä toivottiin järjestettävän tulevaisuudessakin. Lähes kaikki metsänomistajat kokivat metsänomistuksen yritystoiminnaksi, mutta pinta-alaa tulisi vastaajien mielestä olla yli 400 ha, että siitä saisi kohtuullisen toimeentulon.

Asiasanat: Metsäyrittäjyys, metsänomistus, metsänomistaja, metsätalous

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Agricultural and Rural Industries

Authors: Joni Kaarta & Jonne Seppä

Title of thesis: The possibilities for business like forest ownership in Northern Ostrobothnia and Lapland

Supervisor: Raili Hokajärvi

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2016 Number of pages: 41 + 7

The objective of this thesis was to find out about information and training needs from Northern Ostrobothnia's and Lapland's forest owners. The report was done as a part of the Finnish Forest Centre's "Pohjoisen metsätilat kasvuun" - project, the purpose of which is to help forest owners work and think like entrepreneurs by informing them on the various forest ownership and forestry development opportunities. This thesis also focuses on forest entrepreneurship and to related silvicultural measures. This report was commissioned by The Finnish Forest Centre.

The information basis for this thesis was compiled from literature in the field, electronic sources as well as materials from the report's commissioner. The framework of this thesis is focused on the basics of forest entrepreneurship, which include the various forms of forest ownership and forest service entrepreneurship. In addition, the report features Finnish forest owners and general features of forestry in Northern Ostrobothnia and Lapland.

The accounts from the interviewed forest owners were split into the following six sections: background information, increasing knowledge and information needs, activity in forestry, ownership arrangements, working with other forest owners, and forest entrepreneurship. The account was conducted as telephone interview during spring 2016.

Almost all forest owners who responded to the survey saw possibilities in forest entrepreneurship. Most of them felt that they knew how to handle things related to forest ownership and they worked actively in their forests. Events organized by forest companies were seen as useful by the respondents and they hoped that such events would be organized in the future as well. Almost all of the forest owners saw owning forests as entrepreneurship, but thought that the amount of forest area should exceed 400 hectares to guarantee a reasonable income.

Keywords: forest entrepreneurship, forest ownership, forest owner, forestry

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
1.1	Opinnäytetyön tarkoitus	7
1.2	Metsäomistus Suomessa	8
1.3	Suomalaisen metsänomistajan piirteitä	9
1.4	Metsätalous Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa	11
2	METSÄN OMISTUSMUODOT	13
2.1	Omistusmuodon vaikutus yritysmäisen metsätalouden harjoittamiseen	13
2.2	Yksityinen metsänomistus	13
2.3	Metsäyhtymä	14
2.4	Kuolinpesä	14
2.5	Yhteismetsä	15
2.6	Osakeyhtiö	16
2.7	Omistusmuotojen vertailu	17
3	YRITYSMÄINEN METSÄNOMISTUS	20
3.1	Yritysmäisyyden tunnuspiirteet	20
3.2	Metsä tulon lähteenä	20
3.3	Metsäpalveluyrittäjyys	22
3.4	Suunnitelmallinen sukupolvenvaihdos	23
3.5	Tilusjärjestelyt	26

4	AINEISTO JA MENETELMÄT	28
5	TULOKSET.....	29
5.1	Haastateltujen metsänomistajien taustatiedot	29
5.2	Aktiivisuus metsänhoidossa ja tiedon hankinnassa.....	30
5.3	Omistusjärjestelyt.....	31
5.4	Yhteistyö muiden metsänomistajien kanssa.....	32
5.5	Yritysmäinen metsänomistajuus.....	32
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
7	POHDINTA.....	38
	LÄHTEET.....	39
	LIITTEET	42

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Tässä opinnäytetyössä on tarkoituksena kartoittaa Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa asuvien metsänomistajien tieto- ja koulutustarpeita sekä selvittää yritysmäiseen metsänomistukseen ja oman metsän hoitamiseen liittyviä näkemyksiä. Metsänomistajuus on vuosien saatossa muuttunut, ja yhä useammat metsänomistajat ovat saaneet metsänsä joko perintönä tai lahjoituksena. Seurauksena tästä on se, että yleinen tietous metsistä on heikentynyt. Perinteiset metsänkäytönmuodot, kuten polttopuiden hankinta, ovat vähentyneet. Metsänomistajat eivät välttämättä tiedä, miten heidän tulisi hoitaa metsäänsä sekä taloudellisesti että ekologisesti oikein. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista kartoittaa metsänomistajien tämän hetkistä tietoa omasta metsästään ja sen käytöstä.

Metsätilojen pirstoutuneisuus on yksi merkittävistä ongelmista suomalaisessa metsänomistuksessa. Erityisesti Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapin eteläosissa ongelma on varsin merkittävä. Tätä ongelmaa on mahdollista ratkaista tekemällä suunnitelmallisia sukupolvenvaihdoksia, joissa metsätilat pyritään jakamaan perillisten kesken mahdollisimman suuriin osiin ilman pirstoutumista. Sukupolvenvaihdosten lisäksi voidaan käyttää myös tilusjärjestelyjä. Niiden tarkoituksena on maanmittaustoimitusten avulla parantaa tilusten sijoittumista. Oikean metsänomistusmuodon valinnalla voidaan myös vaikuttaa metsätilan toimintaan ja edesauttaa sujuvaa ja taloudellisesti kannattavaa metsätalouden harjoittamista.

Selvityksen toimeksiantajana toimii maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa toimiva Suomen metsäkeskus. Metsäkeskuksen tavoitteena on edistää kestävä metsätaloutta ja auttaa metsänomistajia metsiin liittyvissä kysymyksissä. Se myös valvoo metsälainsäädännön noudattamista. Metsäkeskus on käynnistämässä uutta Pohjoisen metsätilat kasvuun – hanketta, jonka tarkoituksena on edistää yritysmäistä metsänomistajuutta, ja metsäalalla toimivien asiantuntijoiden yhteistyötä. Lisäksi hankkeen tavoitteena on saada yritysmäinen metsänomistajuus osaksi yksityistä metsänomistusta. Tämä opinnäytetyö keskittyy pääsääntöisesti yritysmäiseen metsänomistajuuteen. Sen osana toteutetaan puhelinhaastattelu metsänomistajille.

Tämän opinnäytetyön hyödynsaajana on Suomen metsäkeskus, joka voi hyödyntää haastattelun tuloksia myöhemmissä hankkeissaan ja koulutuksissaan. Metsänomistajat hyötyvät Metsäkeskuksen kautta, kun yritysmäinen metsänomistajuus otetaan osaksi tulevia koulutuksia ja hankkeita.

Metsänomistusmuodon lisäksi yritysmäisellä metsänomistuksella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä niitä metsänomistajan tekemiä toimenpiteitä, joilla metsänhoidosta saadaan taloudellisesti ja ekologisesti kannattavaa. Näitä toimia ovat muun muassa oikein ajoitetut metsänhoidolliset toimenpiteet sekä muu aktiivinen toimiminen omassa metsässä. Lisäksi yritysmäisellä metsänomistuksella halutaan aktivoida metsänomistajia tekemään yhteistyötä jo alalla toimivien muiden metsäalan yritysten kanssa. Oikean tiedon välittyminen ammattilaisilta metsänomistajille edesauttaa metsäyrittäjyyttä sekä hyvän yhteistyön syntymistä esimerkiksi puukauppoja tehtäessä.

Metsätalousyrittäjäksi määritellään yleensä henkilö, jonka taloudessa metsästä saatava tulo on tärkein tulonlähde tai se muodostaa suuren osan kokonaistuloista. Metsätalousyrittäjyyden perusteessa lähinnä omiin metsiin tulee pinta-alojen ja puuntuottokyvyn olla riittävää, jotta haluttu taloudellinen tulos saavutetaan kestäväällä tavalla. Oman metsän ja sieltä saatavan tulon lisäksi yrittäjä voi tarjota metsäalan palveluja myös muille metsänomistajille. Tällöin puhutaan metsäpalveluyrittämisestä.

1.2 Metsäomistus Suomessa

Suomen maapinta-alasta (30,4 milj. ha) metsätalousmaan osuus on 86 prosenttia, ja puuntuotantoon käytettävän metsämaan määrä on 20,3 miljoonaa hehtaaria. Pohjois-Suomessa metsätalousmaan osuus on 14,2 miljoonaa hehtaaria, joka on 95 prosenttia maapinta-alasta. Puuston vuotuisen kasvu on lisääntynyt voimakkaasti 1970-luvulta lähtien ollen nyt 104 miljoonaa kuutiometriä. Metsät ovat tuottaneet puuta enemmän kuin sitä on poistunut hakkuina ja luonnonpoistumana. Viime vuosina ylijäämää on tullut noin 33 miljoonaa kuutiometriä. (Metsätalastollinen vuosikirja 2014, 33.)

Metsätalousmaasta, jolla tarkoitetaan jouto-, kitu- ja metsämaasta muodostuvia metsämaita, suurimman osan omistavat yksityisomistajat: 53 prosenttia (Metsätalastollinen vuosikirja 2014, 35; Metsäkoulu 2014, 345). Seuraavaksi eniten omistaa valtio (35 prosenttia) ja kolmanneksi eniten yhtiöt (7 prosenttia). Jäivät viisi prosenttia kuuluvat kunnille, seurakunnille, yhteismetsille ja erilaisille pienille yhteisöomistajille. (Metsätalastollinen vuosikirja 2014, 35.)

Yksityiset metsänomistajat, joiden metsätilan koko oli vähintään kaksi hehtaaria, omistivat vuonna 2012 noin 346 600 metsätalastalokokonaisuutta (Metsätalastollinen vuosikirja 2014, 35). Metsätalastalokokonaisuudella tarkoitetaan saman tai samojen henkilöiden omistamia metsätaloja yhdessä (Metla

2013, viitattu 27.1.2016). Noin 255 500 metsätalokokonaisuutta oli sellaisia, että ne omisti yksi henkilö yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa. Lisäksi verotusyhtymiä oli 50 000 ja kuolinpesiä 41 000 kappaletta. Kokonaisuudessaan metsänomistajia oli kuitenkin 632 000 henkilöä, koska metsätalokokonaisuuksilla on yleensä useita omistajia. (Metsäntilastollinen vuosikirja 2014, 35.)

Yksityisten metsänomistajien rakenne on viime vuosina muuttunut. Maatilapainotteisesta metsänomistuksesta on siirrytty kaupunkimaiseen metsänomistukseen. Väestön ikääntymisestä johtuen metsänomistajien keski-ikä on noussut, ja tällä hetkellä suurimman omistajaryhmän muodostavatkin eläkeläiset. Kaupungistumisesta huolimatta kuitenkin vielä 55 prosenttia metsänomistajista asuu haja-asutusalueilla. Naisten osuus metsätilojen hallinnoimisessa on noussut, ja arviolta noin joka neljännen metsätilan hoidosta vastaa nainen. Yksityiset omistajat ovat lukumääränsä vuoksi tärkein omistajaryhmä Suomen metsissä. Suurimman lukumääränsä lisäksi yksityiset vaikuttavat hyvin vahvasti metsätalouden kehitykseen. Kaikista Suomessa tehtävistä hakkuista noin 80 prosenttia suoritetaan yksityisomisteisissa metsissä. Tämä siitä syystä, että valtion ja yhtiöiden maat sijaitsevat huonompituottoisilla mailla Pohjois- ja Itä-Suomessa. Lisäksi valtiolla on paljon suoje- lussa olevia maa-alueita. (Suomen Metsäyhdistys 2016, viitattu 15.4.2016.)

1.3 Suomalaisen metsänomistajan piirteitä

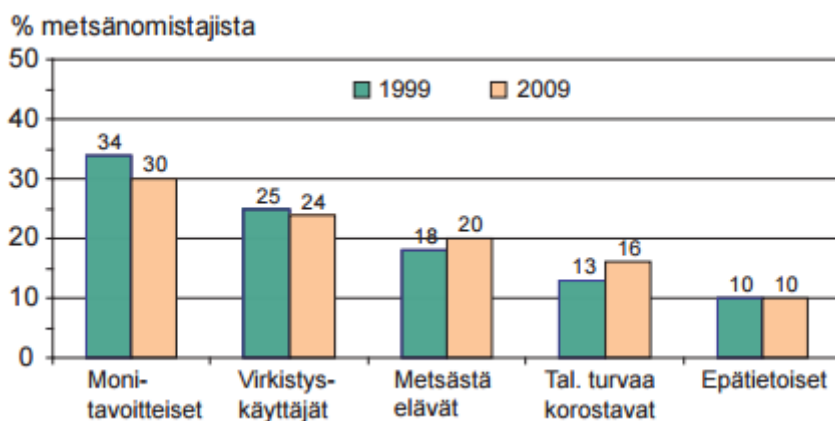
Metsäntutkimuslaitos on jo 1970-luvulta asti tutkinut suomalaisia metsänomistajia. Metsänomistajien rakenteessa on tapahtunut selvää muutosta viime vuosikymmeninä. Metsänomistajien keski-ikä on kasvanut, ja on tällä hetkellä 60 vuotta. Vahvasta maatalouslähtöisestä metsänomistajuudesta on siirrytty kaupunkimaiseen omistajuuteen. Maatalousyrittäjien osuus on enää 16 prosenttia metsänomistajista. Eläkeläisomistajien osuus on noussut 45 prosenttiin. Metsänomistajista seitsemän prosenttia oli muita kuin maatalousyrittäjiä vuonna 2008. Palkansaajaomistajien osuus on 30 prosenttia ja työelämän ulkopuolella omistajia on kaksi prosenttia. (Hänninen, Karppinen & Leppänen 2011, 3.)

Metla on jakanut suomalaisia metsänomistajia ryhmiin eri metsän käytön tavoitteiden mukaan. Vuodesta 1999 asti on haluttu kerätä tietoa metsänomistajien tavoitteista. Tavoitteet on listattu kuuteen kategoriaan: virkistys ja vapaa-aika, puuntuotanto ja puunmyyntitulot, metsäluonto ja –maisema, taloudellinen turvallisuus, metsän tunnearvot ja sijoituskohde. **Puuntuotantoon ja puunmyyntituloihin** kuuluvat omasta metsästä saadut puunmyynti- sekä työtulot ja niiden merkitys. Lisäksi ha-

luttiin tietää metsän merkitys suuria hankintoja rahoitettaessa ja kotitarvepuiden tärkeys. Taloudellisia asioita käsittelevässä kategoriassa **taloudellinen turvallisuus** metsänomistajia pyydettiin kertomaan mielipiteensä metsän tärkeydestä luoton saannin helpottajana. Lisäksi haluttiin tietää, minkälainen merkitys metsällä on tulevaisuutta ajatellen esimerkiksi perintönä omaisille tai muun taloudellisen vaikeuden varalle. Metsäomistajilta haluttiin myös kysyä, minkälainen metsä on **rahan** sijoituskohteena. Sen lisäksi haluttiin tietää mitä mieltä metsänomistajat ovat asuin- ja huvilatonttien taloudellisesta arvosta. (Hänninen ym. 2011, 14.)

Virkistys ja vapaa-aikaan luetellaan kuuluvaksi muun muassa lenkkeily, marjastus, sienestys ja muu ulkoilu. Luonnon monimuotoisuutta ja sen merkitystä omissa metsissä käsiteltiin kategoriassa **metsäluonto ja -maisema**. Lisäksi haluttiin tietää metsämaiseman kauneuden merkitystä metsänomistajille. **Metsän tunnearvoihin** viittaavassa osiossa kysyttiin metsämaan vaikutuksesta omiin tunnearvoihin (esim. sukutila) ja lisäksi tiedusteltiin metsän tarkoitusta hiljentymis- ja mietiskelypaikkana. (Hänninen ym. 2011, 14.)

Metsänomistuksen tavoitteet ovat hyvin moninaisia. Useimmille metsänomistajille yksi tai kaksi tavoitetta ei välttämättä riitä, vaan yleensä metsänomistajilla on monia eri tavoitteita. Voidaan puhua monitavoitteisista metsänomistajista. Heidä on yksi kolmasosa kaikista metsänomistajista. Heidän osuutensa yksityismetsien pinta-alasta on kaksi viidesosaa. Metsänomistaja pyrkii saamaan parempaa taloudellista tuottoa unohtamatta tunnearvoja. Joukossa on kuitenkin myös niitä metsänomistajia, joiden varsinainen tavoite ei ole tiedossa. (Hänninen ym. 2011, 3.)

KUVIO 1. Metsänomistajien tavoitteiden muutos 1999-2009 (Hänninen ym. 2011, 43).

Yleisesti ottaen metsänomistajien tavoitteet eivät ole muuttuneet 2000-luvulla. Monitavoitteiset metsänomistajat ovat suurin ryhmä. Tosin heidän osuutensa on hieman laskenut viime vuosina.

Tähän voi olla syynä maatalousyrittäjien ja maalla asuvien metsänomistajien osuuden pienentyminen. Vastaavasti taloudellista turvaa korostavien osuus on noussut. Syynä tähän pidetään metsäverotuksen muutosta, joka aiheutti huomattavan muutoksen päätehakkuiden määrässä. Sen uskottiin lisäävän metsänhoitotöitä painottavien metsistä elävien osuutta. Lisäksi puun myynnistä aiheutuneet pääomatuloverot ovat voineet heijastua metsää sijoituskohteena pitävien ja taloudellista turvaa hakevien metsänomistajien osuuden kasvuna. Virkistyskäyttäjien ja epätietoisten metsänomistajien osuus on pysynyt lähes ennallaan. (Hänninen ym. 2011, 43.)

1.4 Metsätalous Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa

Pohjois-Pohjanmaalla puuston kokonaistilavuus oli 233 miljoonaa kuutiometriä ja vuotuinen kasvu 10,7 miljoonaa kuutiometriä vuonna 2014. Puuston kokonaispoistuma oli Pohjois-Pohjanmaalla 7,36 miljoonaa kuutiometriä vuonna 2014, joten kasvu on myös Pohjois-Pohjanmaalla suurempaa kuin poistuma. Metsäteollisuudella on Pohjois-Pohjanmaalla suuri vaikutus. Sen liikevaihto oli vuonna 2013 1,3 miljardia euroa ja lisäksi metsänhoidon ja puunkorjuun liikevaihto oli 138 miljoonaa euroa. (Pohjois-Pohjanmaan alueellinen metsäohjelma 2016 - 2020, viitattu 27.1.2016.)

Puun käyttö energian tuottamiseen on lisääntynyt viime vuosina. Pohjois-Pohjanmaalla käytettiin kiinteitä puupolttoaineita 1,34 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Metsähakkeen osuus oli 517 000 kuutiometriä, joka vastaa noin 6,6 prosenttia koko maan vuotuisesta metsähakkeen käytöstä. (Pohjois-Pohjanmaan alueellinen metsäohjelma 2016 - 2020, viitattu 24.2.2016.)

Lapissa puuston kokonaistilavuus mittausten mukaan on 389 miljoonaa kuutiometriä, joka vastaa noin 59:ää kuutiometriä per metsä- ja kitumaan hehtaari. Vuotuinen kasvu Lapin alueella on 13,3 miljoonaa kuutiometriä, joka on noin 2,0 kuutiometriä per hehtaari. Kokonaispoistuma Lapissa on viimeisen viiden vuoden aikana ollut 46 prosenttia kasvusta ja 57 prosenttia puuntuotannon maan kasvusta. Poistuma vuonna 2014 oli 6,1 miljoonaa kuutiometriä. Puuntuotantoon tarkoitetuista metsistä on Lapissa lähes puolet nuoria kasvatusmetsiä eli ne ovat nopean kasvun vaiheessa. (Lapin metsäohjelma 2016–2020, viitattu 17.5.2016.)

Puun käyttö kiinteänä puupolttoaineena oli Lapissa vuonna 2014 1,24 miljoonaa kuutiometriä. Metsäteollisuus käyttää vuodessa puuta Lapissa noin 6 miljoonaa kuutiometriä, jonka rahallinen arvo on noin 1,3 miljardia euroa. Lapissa myös matkailu, porotalous ja keräilytuotteet ovat vahvassa asemassa. Lapissa on 3461 poronomistajaa, jotka tuottivat vuosina 2014 – 2015 poronlihaa yh-

teensä 1,78 miljoonaa kiloa. Matkailun arvo on noin 650 miljoonaa euroa. Keräilytuotteista kokonaismarjasato on noin 350 miljoonaa kiloa ja sienisato noin 300 miljoonaa kiloa. Lappi on maailman suurin luomukeruualue. (Lapin metsäohjelma 2016–2020, viitattu 17.5.2016.)

Metsätalouden harjoittamisen Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa tekee haastavaksi kylmä ilmasto, joka johtuu alueiden pohjoisesta sijainnista. Golf-virran vaikutuksesta johtuen ilmasto on kuitenkin lämpimämpää kuin esimerkiksi samoilla leveysasteilla Siperiassa. Lapin alue on kuitenkin varsin laaja, ja suuria paikallisia eroja on verrattaessa esimerkiksi pohjoisia ja eteläisiä Lapin osia. Pohjoisessa puiden kasvu ja uusiutuminen on varsin hidasta ja kasvuolosuhteet ovat ankaria. Eteläosissa kasvu ja olosuhteet ovat verrattavissa Keski-Suomen olosuhteisiin. (Hyppönen 2002, 647, viitattu 1.10.2016.)

Pohjois-Suomessa metsätalouden harjoittaminen eroaa muiltakin osin huomattavasti eteläisestä Suomesta. Pohjoisessa puuta tuotetaan suurilla pinta-aloilla ja syrjäisillä seuduilla. Lisäksi kuljetusmatkat ovat pidempiä kuin muualla. Puuston kasvu on hitaampaa, ja tukkipuun osuus hakkuukertymästä on pienempi kuin eteläisessä Suomessa. Näistä syistä yritysmäisen metsätalouden harjoittaminen on haasteellisempaa ja metsätalouden nettotulos jää huomattavasti pienemmäksi kuin maan eteläosissa. Puuntuotannon kustannustaso on kuitenkin alempi Lapissa kuin muualla maassa, ja lisäksi valtio on antanut tukea pohjoisessa harjoitettavalle metsätaloudelle, mikä on hieman parantanut kannattavuutta. (Hyppönen 2002, 647, viitattu 1.10.2016.)

2 METSÄN OMISTUSMUODOT

2.1 Omistusmuodon vaikutus yritysmäisen metsätalouden harjoittamiseen

Metsää voi omistaa hyvin monella tavalla joko yksin tai yhdessä muiden metsänomistajien kanssa. Oikealla metsänomistusmuodon valinnalla voi helpottaa metsän käyttöä ja samalla jakaa vastuuta ja riskiäkin muiden omistajien kesken. Henkilö voi omistaa tietyn metsäkiinteistön, mutta sen hallintaoikeus voi olla jollakin toisella henkilöllä. Hallintaoikeus on esimerkiksi voinut siirtyä luovutuksen yhteydessä pidättämällä tai se voidaan myös erikseen määrätä testamentissa. Kaikista varmin omistus pohjan voi selvittää lainhuudosta eli omistusoikeuden kirjauksesta, josta omistusoikeudet voi lukea murtolukuina. Maanmittauslaitos on Suomessa taho, joka ylläpitää lainhuutorekisteriä. (Suomen Metsäkeskus 2014a, viitattu 18.5.2016.)

Sopivan metsänomistusmuodon valinnassa voi olla useita tekijöitä, jotka vaikuttavat lopulliseen päätökseen. Omistusmuodot eroavat toisistaan esimerkiksi verotuksellisesti, ja myös omistajien päätösvallassa ja juridiikassa on eroja eri omistusmuotojen välillä. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi omistusmuodon valintaan voi vaikuttaa myös metsänomistajan aktiivisuus ja osaaminen metsäasioissa. Lisäksi on myös hyvä miettiä, miten paljon aikaa on valmis käyttämään omaan metsään liittyviin asioihin. Yritysmäistä metsänomistusta harjoitettaessa omistusmuoto vaikuttaa siihen, miten aktiivisesti ja itsenäisesti pystyy toimimaan metsässä. Suuremmissakin omistajaryhmissä voi olla aktiivinen, mutta oma näkemys asioista ei siellä tule välttämättä niin hyvin esiin. Yritysmäistä otetta metsänomistamisessa voi kuitenkin hyödyntää kaikissa omistusmuodoissa. Yksityisemmissä omistusmuodoissa se tulee vain vahvemmin esiin. (Hänninen & Leppänen 2016, 13.)

2.2 Yksityinen metsänomistus

Yleisin metsänomistusmuoto Suomessa on yksityisomistaminen joko yksin tai yhdessä puolison kanssa. Puolisoilla voi olla myös omia metsätiloja, mutta verotuksessa puoliset voidaan katsoa yhdeksi metsätalouden harjoittajaksi. Tällöin heidän ei tarvitse antaa kuin yksi veroilmoitus. Yksityisomistuksen hyviin puoliin kuuluu itsenäinen päätöksenteko metsään liittyvissä asioissa. Se on myös hallinnollisesti helppo omistusmuoto. Yksityisomistus mahdollistaa myös metsävähennyksen käyttämisen. (Tapio 2015, 9, viitattu 27.2.2016.)

Metsävähennys oikeuttaa metsänomistajan vähentämään osan metsän hankintamenosta metsätalouden verovuoden pääomatuloista. Metsävähennyksen enimmäismäärä on 60 prosenttia metsän hankintamenosta. Lisäksi vuotuisen metsävähennyksen on oltava suuruudeltaan vähintään 1 500 euroa. Metsävähennyksellä voidaan siis pienentää tietyn vuoden veronalaista pääomatuloa. (Verohallinto 2015a, viitattu 13.3.2016.)

2.3 Metsäyhtymä

Metsäyhtymä on omistusmuoto, jossa kaksi tai useampi henkilö omistavat metsätilan yhdessä. Henkilöt eivät saa olla puolisoja. Omistusosuudet yhtymässä jaetaan murtolukuina, ja samalla myös metsätalouden tulos jaetaan näiden omistusosuuksien suhteessa. Yleensä yhtymä perustetaan vanhempien ja lasten tai sisarusten kesken. Toisin kuin yksityisessä omistuksessa yhtymän täytyy kuulla kaikkia osakkaita yhtymän omistamaa metsää koskevista asioista. Se voi vaikeuttaa päätöksentekoa, mikäli yhtymässä on erimielisyyksiä. Yhtymä voi halutessaan tehdä hallintasopimuksen, jossa yksi yhtymän jäsenistä valitaan hoitamaan yhtymän asioita. Tämä voi auttaa päätöksenteossa, jos yhtymässä on paljon jäseniä. Mikäli joku osakas kokee, että yhtymä ei toimi, voi hän halutessaan vaatia yhtymän purkamista. Yhtymäosuuksien kauppa katsotaan kiinteän omaisuuden kaupaksi, joten metsävähennys on myös tässä omistusmuodossa mahdollista hyödyntää. (Tapio 2015, 9-11, viitattu 27.2.2016.)

2.4 Kuolinpesä

Metsää omistavan henkilön kuollessa syntyy kuolinpesä. Kuolinpesissä osakkaita ovat tavallisimmin leski ja lapset, jotka ovat perillisiä. Niin kauan kuin kuolinpesä pysyy jakamattomana se voi toimia metsätalouden harjoittajana toistaiseksi siihen asti, kunnes perinnönjako on tehty. Päätöksenteko toimii samalla tavalla kuin yhtymässä, eli asioista päätetään yksimielisesti kuolinpesän osakkaiden kesken. Kuolinpesää suositellaan vain väliaikaiseksi omistusmuodoksi, koska kuolinpesään liittyy verotuksellisesti huonoja puolia. Kuolinpesäosuuksia käsitellään irtaimen omaisuuden kauppana, joten metsävähennysoikeus ei ole mahdollinen osuuksia myydessä. Tästä syystä kuolinpesäosuuksien myynnistä voi joutua maksamaan luovutusvoitonveroa, jos luovutusvoitto syntyy. Lisäksi kuolinpesän metsätalouden verovuoden tappioita ei voi vähentää heti, vaan ne täytyy vähentää seuraavien vuosien voitollisista tuloksista. Voitollisten tulosten on tapahduttava seuraavan kymmenen vuoden aikana, muuten tappioita ei enää voi vähentää ollenkaan. Yhtymä on

tässä mielessä parempi omistusmuoto, koska siellä tappiot voidaan jo samana verovuonna hyödyntää osakkaiden henkilökohtaisessa verotuksessa. Näistä syistä kuolinpesä on verotuksellisesti hyvin epäedullinen omistusmuoto. Lisäksi tila voi olla vaarassa pirstoutua, mikäli perinnönjaossa ei saada tilaa luovutettua yhdelle perilliselle tai ei muodosteta esimerkiksi metsäyhtymää. (Tapio 2015, 9-11, viitattu 27.2.2016.)

2.5 Yhteismetsä

Yhteismetsällä tarkoitetaan eri kiinteistöjen yhteisesti muodostamaa aluetta. Yhteismetsien tarkoituksena on harjoittaa kestävää metsätaloutta, joka hyödyttää kaikkia yhteismetsän osakkaita. Kiinteistöjen omistajat, jotka muodostavat yhteismetsän osakaskunnan, hallinnoivat yhteismetsää yhdessä. Suomeen yhteismetsiä on perustettu vuodesta 1887 lähtien lähinnä viranomaisten toimesta muun muassa lisämaiden muodostamisen ja tilusjärjestelyiden yhteydessä. Metsänomistajien keskinäisillä sopimuksilla tekemät yhteismetsät yleistyivät vuoden 2003 jälkeen, jolloin yhteismetsälakiin tehtiin perustamiseen liittyviä selvennyksiä, jotka helpottivat yhteismetsän perustamista. (Havia 2012, 7-8.)

Tammikuussa 2016 Suomessa oli yhteensä 344 yhteismetsää. Kiinnostus yhteismetsiä kohtaan on koko ajan kasvanut, ja kaikkien yhteismetsien pinta-ala on tällä hetkellä noin 613 000 ha. Osakkaita yhteismetsissä on vajaat 25 000. Maamme yksityismetsistä yhteismetsät kattavat lähes viisi prosenttia. Tällä hetkellä suurin yhteismetsä sijaitsee Kuusamossa, ja sen koko on lähes 90 000 ha. (Suomen Metsäkeskus 2014b, viitattu 1.10.2016.)

Uusia yhteismetsiä perustavat nykyään kiinteistöjen omistajat. Sopimusten sisällöstä säädetään laissa, joka koskee yhteismetsiä. (Yhteismetsälaki 109/2003.) Osakkaiden päätyessä siihen ratkaisuun, että yhteismetsä perustetaan, on aika tehdä yhteismetsän perustamissopimus. Se täytyy tehdä kirjallisesti, ja se on päivättävä ja osakkaiden täytyy allekirjoittaa se. Samalla täytyy myös tehdä ehdotus ohjesäännöstä, joka pitää sisällään yhteismetsän nimen ja kotipaikkakunnan. Perustamisen yhteydessä myös määritellään omistusosuuksien suuruus. Yleensä se tehdään niin, että jokainen osakas saa tietyn osan riippuen siitä, miten arvokkaan kiinteistön on luovuttanut yhteismetsälle. Osakkaat voivat sopia osuuksista myös muilla tavoilla kuitenkin niin, ettei se loukkaa kenenkään oikeutta. (Havia 2012, 12–13.)

Tämän jälkeen haetaan maanmittaustoimistolta kiinteistötoimitusta. Toimituksen tarkoituksena on käsitellä yhteismetsän toimintaan liittyviä asioita. Mikäli toimituksessa ei ilmene mitään ongelmia, maanmittauslaitos merkitsee yhteismetsän kiinteistörekisteriin ja ilmoittaa siitä metsäkeskukselle. Metsäkeskus järjestää ensimmäisen yhteismetsän osakkaiden kokouksen, jonka tarkoituksena on valita yhteismetsälle hoitokunta. Hoitokunnan tehtävänä on toteuttaa osakaskunnan päätökset sekä huolehtia yhteismetsän hallinnosta ja asianmukaisesta toiminnasta. (Havia 2012, 14–18.)

Yhteismetsä on kirjanpitovelvollinen, ja sen on laadittava jokaiselta tilikaudelta tilinpäätös. Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen sekä toimintakertomuksen. Tilinpäätöksen laadinnassa on noudatettava kirjanpitolakia sekä yhteismetsälakia. Osakaskunnan kokous hyväksyy tilinpäätöksen, ja ilmoittaa siitä lähimmälle Suomen metsäkeskuksen alueyksikölle. (Yhteismetsälaki 109/2003, viitattu 13.3.2016.)

Yhteismetsästä saadut tulot jaetaan osakkaiden kesken vuotuisena ylijäämänä sen mukaan, miten suuren osuuden omistaa yhteismetsästä. Ylijäämää ei ole pakko jakaa osakkaiden käyttöön, vaan sen voi käyttää myös yhteismetsän yhteiseksi hyödyksi. Yhteismetsälaisissa on määritelty yhteismetsän tehtäväksi kestävä metsätalouden harjoittaminen. Ylijäämän käytön tulee siis sisältyä tähän tavoitteeseen. (Havia 2012, 48–49.)

Yhteismetsät luokitellaan verotuksessa yhteisetuuksiksi, ja tästä syystä niitä verotetaan erillisinä verovelvollisina. Tämä tarkoittaa sitä, että yhteismetsä antaa oman veroilmoituksensa ja maksaa itse omat veronsa. Verotettavasta tulosta yhteismetsät maksavat veroa 28 prosenttia. Yhteismetsä saa tehdä tuloistaan menovarauksen, ja se on oikeutettu myös käyttämään metsävähennystä, mikäli siihen on tarvetta. (Verohallinto 2015, viitattu 13.3.2016.)

2.6 Osakeyhtiö

Osakeyhtiö on yksi tyypillisimmistä yrityksen järjestäytymisen muodoista. Osakeyhtiön perustamiseen tarvitaan vähintään yksi henkilö tai yritys. Osakkaita voi myös olla useampia. Perustettavalla osakeyhtiöllä tulee olla omaa pääomaa vähintään 2 500 euroa, joka tulee maksaa yhtiölle kokonaan. Ilman tätä maksua ei yhtiötä voida merkitä kaupparekisteriin. Osakeyhtiössä osakkaat eivät henkilökohtaisesti ole vastuussa yhtiötä koskevista velvoitteista, mutta ovat vastuussa niistä velvoitteista, jotka on tehty ennen kuin yhtiö on merkitty kaupparekisteriin. Mikäli yhtiö ottaa lainaa

osakkaan henkilö- tai reaalivakuudella, on osakas myös vastuussa niiltä osin. Osakeyhtiö voidaan perustaa sähköisesti. Perustamisesta tulee tehdä sopimus, joka on allekirjoitettava. Toiminnan aloittamisesta tulee myös ilmoittaa Verohallinnolle ja kaupparekisteriin perustamisilmoituksella Y1. Osakeyhtiö syntyy virallisesti, kun se merkitään kaupparekisteriin. Ilmoitus tulee tehdä kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta. (Verohallinto 2015b, viitattu 20.5.2016.)

Osakeyhtiön verotus tapahtuu yhteisönä, ja yhtiön maksamat osingot omistajille luetaan yleensä kuuluvaksi osingon saajan veronalaiseksi pääomatuloksi. Osinkojen verotus riippuu yhtiön tämän hetkisestä vakavaraisuudesta, mikäli yhtiö ei ole listautunut pörssiin. Vakavaraisemmista yhtiöistä maksetut osingot ovat verotukseltaan kevyempiä kuin velkaisemmilta yrityksiltä saadut osingot. Osittain ne saatetaan jopa laskea omistajan ansiotuloina. Lisäksi osakeyhtiöön tuoduista metsäomistuksista joudutaan maksamaan varainsiirtovero ja mahdollinen luovutusvoitonvero. (Tapio 2015, 10, viitattu 27.2.2016.)

2.7 Omistusmuotojen vertailu

Yksityisomistus on omistusmuodoista kaikkein helpoin, jos mietitään hallinnollista puolta. Päätökset voidaan tehdä itsenäisesti, ja oman tilan asioista voi tehdä päätöksiä ilman, että muiden ihmisten mielipiteitä tarvitsee välttämättä ottaa huomioon (Taulukko 1). Metsävähennystä on myös tässä omistusmuodossa mahdollista käyttää. Toisaalta yksin omistaminen on nimensä mukaisesti itsenäistä, joten tilan hankintoihin ja muihin investointeihin liittyviä riskejä ei saa jaettua muille osakkaille. Lisäksi yksityisomistuksesta voi omistajan kuoltua aiheutua ongelmia, koska tila siirtyy hyvin useissa tapauksissa kuolinpesälle. Kuolinpesässä voi olla monta osakasta, mikä voi aiheuttaa metsätilan turhaa pirstoutumista perinnönjakoa tehtäessä. (Tapio 2015, 9-11, viitattu 27.2.2016.)

Yhtymä, jossa kaksi tai useampi henkilö muodostavat metsäyhtymän, on hyvä vaihtoehto omistusmuodoksi. Yhtymässä metsätila saadaan pidettyä yhtenä kokonaisuutena, ja osakkailla on selvät osuudet yhtymästä. Hallinnollisesti yhtymä on myös suhteellisen edullinen vaihtoehto varsinkin, jos yhtymän asioista valitaan hallintasopimuksella päättämään yksi vastuhenkilö. Päätöksenteossa

vaaditaan kuitenkin yksimielisyyttä, joten kaikkia osakkaita tulee kuulla (Taulukko1). Tämä voi aiheuttaa ongelmia päätöksenteossa, mikäli yhtymän sisällä on paljon erimielisyyksiä. Yhtymän voi kuitenkin purkaa osakkaan niin halutessa, mikäli ongelmia on liikaa. Yleensä yhtymät ovat vanhempien ja lasten tai sisarusten yhteisiä metsätiloja. Yhtymillä on myös oikeus metsävähennykseen samalla tavoin kuin yksityisillä metsänomistajilla. (Tapio 2015, 9-11, viitattu 27.2.2016.)

Kuolinpesässä on useita verotukseen ja yleiseen hallintoon liittyviä mahdollisia ongelmia. Kuolinpesässä voi olla paljon perillisiä, mikä voi aiheuttaa ongelmia päätöksenteossa. Kuolinpesän verovuoden tappioita ei pysty vähentämään suoraan, vaan ne täytyy vähentää myöhempien vuosien voitollisista tuloksista (Taulukko1). Voitolliset tulokset täytyy tehdä kymmenen vuoden sisällä, jonka jälkeen niitä ei voi enää ollenkaan vähentää. Tämä voi aiheuttaa turhaa painetta esimerkiksi metsän myynnille, koska tappiot täytyy saada vähennettyä tietyn aikarajan puitteissa. Kuolinpesäosuu-den myynti lasketaan irtaimen omaisuuden kaupaksi, joten esimerkiksi metsävähennysoikeutta ei myöskään synny. Kuolinpesää suositellaan vain väliaikaiseksi omistusmuodoksi, ja se on syytä purkaa varallisuuden jaon selvittyä. Metsätilan pirstoutumista tulee välttää kuolinpesän purkamisvaiheessa. Kuolinpesästä voidaan myös perustaa yhtymä, jossa perilliset voivat jatkaa toimintaa yhtymän osakkaina ilman metsätilan pirstomista. Yhteismetsään liittyminen tai uuden yhteismetsän perustaminen ovat myös hyviä vaihtoehtoja kuolinpesän jatkoa ajatellen. (Tapio 2015, 9-11, viitattu 27.2.2016.)

Yhteismetsän omistajuus kannattaa verotuksellisessa mielessä. Yhteismetsä katsotaan yhteisetuudeksi, ja sen veroaste on 28 prosenttia. Yleinen pääomatulojen veroaste taas on 30 prosenttia, joten yhteismetsän omistajat maksavat veroja tuloksesta vähemmän kuin yksityiset metsänomistajat. (Havia 2012, 55.) Huonojakin puolia yhteismetsään liittyy. Yksityismetsässä tulot voivat olla varsin suuria riippuen puunmyynneistä, mutta yhteismetsässä suuriin yksittäisiin tuloihin on vaikeampi päästä, koska pottia on jakamassa isompi osa osakkaita. Yhteismetsässä voi olla myös paljon osakkaita, ja se voi nousta haasteeksi silloin, kun yritetään löytää kaikkia osakkaita miellyttäviä ratkaisuja. Siksi osakaskunnan olisi hyvä tuntee toisensa, että asioista voitaisiin sopia yhteisymmärryksessä. Suuressa tuhansien henkilöiden muodostamassa yhteismetsässä voivat myös hallinnolliset kustannukset nousta melko suuriksi. (Matilainen 2008, 20-21, viitattu 13.3.2016.)

Osakeyhtiö on hyvä ratkaisu metsänomistusmuotona siksi, että pakollinen kirjanpito antaa hyvät mahdollisuudet tarkkailla talouden ja kannattavuuden kehittymistä. Verotuksellisesti se on edullisempi, koska sitä verotetaan yhteisönä, jossa verokanta on alhaisempi kuin pääomaverotuksessa.

Lisäksi osingot ovat myös tietyillä ehdoilla verovapaita. Perinnönjaosta tulee myös osakeyhtiömuodossa helpompaa, kun se on ajankohtaista. Osakeyhtiö on myös oikeutettu saamaan valtion (KEMERA) tukia yhtiön omistajien ollessa luonnollisia henkilöitä ja pääasiallisen toimialan ollessa maatai metsätalous. Osakeyhtiöön liittyy myös huonoja puolia. Hallinnollisesti se on aika raskas, koska yhtiölle tulee valita toimiva hallitus ja toimitusjohtaja (Taulukko1). Ylimääräisiä hallintokuluja voi myös tulla tilintarkastusvelvollisuudesta, joka syntyy, mikäli tulot ylittävät vuodessa 200 000 euroa ja taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa. Lisäksi yhtiöllä ei ole oikeutta metsävähennykseen. (Tapio 2015, 9-11, viitattu 27.2.2016.)

TAULUKKO 1. Eri omistusmuotojen vahvuudet ja heikkoudet (Tapio 2015, 11).

	Vahvuus	Heikkous	Muita huomioita
Yksityisomistus (yksin tai puollison kanssa)	Itsenäinen päätöksenteko. Mahdollisuus metsävähennykseen. Kevyt hallinto.	Perinnönjako voi aiheuttaa tilan pirstoutumisen.	Yleisin omistusmuoto
Metsäyhtymä	Tila pysyy yhtenäisenä kokonaisuutena. Mahdollisuus metsävähennykseen.	Päätökset vaativat yksimiellisyttä ja päätöksenteko vaikeutuu, jos yhtymässä on erimiellisyksiä.	Osakas voi vaatia yhtymän purkamista, jos hän kokee että tilan hoitaminen yhtymän ei toimi.
Kuolinpesä	Tila pysyy yhtenäisenä kokonaisuutena. Mahdollisuus metsävähennykseen.	Päätökset vaativat yksimiellisyttä ja päätöksenteko vaikeutuu, jos kuolinpesässä on erimiellisyksiä. Kuolinpesäosuus on irtainta omaisuutta, joten esimerkiksi osuuden myynnistä ei muodostu metsävähennysoikeutta. Verovuoden tappio voidaan vähentää vasta tulevien vuosien voitoista ja sen on tapahduttava 10 vuoden sisällä.	Kuolinpesä on tarkoitettu tilapäiseksi hallintamuodoksi, ja se on syytä purkaa, kun perilliset ovat sopineet varallisuuden jaosta.
Yhteismetsä	Pakollisen kirjanpidon ansiosta talouden ja kannattavuuden seuranta on yksinkertaista. Alennettu pääomatuloverokanta. Toiminnan mittakaavaedut ja tulojen säännöllisyys suuressa yhteismetsässä. Perinnönjako helppoa.	Hallintokuluja, tilintarkastusvelvollisuus, jos tulot ovat yli 200 000 € vuodessa.	Hoitokunta/toimitsija vastaa toiminnasta, periaatteista sovitaan yhteisesti. Tärkeistä asioista voidaan äänestää. Edellytetään metsäsuunnitelmaa.
Osakeyhtiö	Pakollisen kirjanpidon ansiosta talouden ja kannattavuuden seuranta on yksinkertaista. Osakeyhtiö verotetaan yhteisönä ja verokanta on pääomaveroa alhaisempi. Osinko on tietyn ehdoin verovapaata pääomatuloa. Perinnönjako helppoa.	Osakeyhtiöllä ei ole oikeutta tehdä metsävähennystä. Hallintokuluja, tilintarkastusvelvollisuus, jos tulot ovat yli 200 000 € vuodessa ja taseen loppusumma ylittää 100 000 €. Kemera-tukea voi saada vain luonnollisten henkilöiden omistama osakeyhtiö, jonka päätoimi on maa- ja metsätalous. Huono verosuunnittelu voi johtaa tuplaverotukseen.	Toimitusjohtaja ja hallitus vastaavat toiminnasta, periaatteista sovitaan yhtiökokouksessa.

3 YRITYSMÄINEN METSÄNOMISTUS

3.1 Yritysmäisyyden tunnuspiirteet

Metsäkeskus on aloittamassa uutta hanketta nimeltään Pohjoisen metsätilat kasvuun, jonka tavoitteena on tiedottaa metsänomistajille metsänomistuksen ja metsätalouden kehittämismahdollisuuksista. Lisäksi tavoitteena on myös antaa metsänomistajille ohjeita yritysmäiseen metsäomaisuuden hallintaan. Hankkeessa hyödynnetään asiantuntijaverkostoa, joka auttaa esimerkiksi verotuksellisissa ja taloudellisissa kysymyksissä. (Suomen Metsäkeskus 2014c viitattu, 16.4.2016.)

Suomen metsissä on paljon potentiaalia, mutta ilman riittävää aktiivisuutta ja yritysmäistä otetta metsänomistajien on vaikea saada parasta mahdollista hyötyä irti. Heidän on osattava hoitaa metsiänsä mahdollisimman tehokkaasti unohtamatta kuitenkaan kestävän kehityksen periaatteita. Metsänomistajat ja metsäalan palvelujen tuottajat on saatava tekemään yhteistyötä, jotta tieto saataisiin kohdistettua ammattilaisilta metsänomistajille. Puunostajat olisi myös hyvä saada tähän yhteistyöhön mukaan, jotta esimerkiksi puukaupoissa kaikki osapuolet olisivat tyytyväisiä. (Suomen Metsäkeskus 2014c viitattu, 16.4.2016).

Kuviosta 1 voidaan todeta, että taloudellista turvaa korostavien metsänomistajien osuus on noussut viime vuosina. Yksi yritysmäisyyden tunnuspiirteistä on tehdä taloudellisesti ja järkevästi kestäviä valintoja, joilla taataan taloudellista tulosta myöhempinä vuosina. Metsäomaisuutta tulisi siis hoitaa samalla tavalla kuin liikeyrityksiäkin hoidetaan. Taloudellisten tavoitteiden lisäksi yritysmäiseen metsänomistukseen kuuluvat myös kaikki ne toimet, joilla pystytään edistämään metsänomistajan omaa aktiivisuutta. Tähän kuuluvat muun muassa aktiivinen tiedonhankinta ja metsän hoitaminen. Ajallaan tehdyt metsänhoidolliset toimenpiteet edistävät metsän hyvinvointia ja monimuotoisuutta.

3.2 Metsä tulon lähteenä

Metsätalouden erityispiirteisiin kuuluvat toiminnan pitkäjänteisyys sekä meno- ja tulovirtojen hyvin epätasainen jakautuminen. Verrattuna muuhun yritystoimintaan metsätaloudessa investoinnit ja muut päätökset näkyvät metsässä vasta vuosikymmenien päästä. Esimerkiksi uuden metsän investoiminen saattaa helposti viedä aikaa 40 – 120 vuotta. Tulot ja menot eivät metsätaloudessa liiku tasaisessa virrassa, vaan yleensä piikit ajoittuvat metsän perustamisen alkuvaiheisiin sekä

hakkuukypsän metsän myymiseen. Epätasainen kassavirta voi tästä syystä aiheuttaa ongelmia maksuvalmiuden ylläpitämiseen pitkällä aikavälillä. (Tapio 2015, 3, viitattu 27.2.2016.)

Metsätalouden harjoittaminen sitoo paljon pääomaa, ja liikevaihto jää vähäiseksi verrattuna sitoutuneeseen pääomaan. Pääomasta valtaosa on sitoutuneena kasvavaan puustoon. Puuston kasvaessa hakkuukelpoiseksi se poistetaan metsästä. Tällöin puusto muuttuu tuotannontekijästä metsätalouden lopputuotteeksi, ja näin ollen se pienentää puustoon sijoitetun pääoman määrää. Metsää myydessä sen likviditeetti eli muuttaminen rahaksi on heikompaa kuin esimerkiksi arvopaperikaupoissa. Puukaupat vaativat aina oman aikansa, ja lisäksi pitää myös varata aikaa varsinaiseen puunkorjuuseen kaupanteon jälkeen. Myös itse metsämaan myynti on suhteellisen pitkä prosessi. Aikaa voi tilanteesta riippuen mennä noin pari kuukautta. (Tapio 2015, 3, viitattu 27.2.2016.)

Metsän omistusta ja metsätalouden harjoittamista pidetään kuitenkin varsin pieniriskisenä sijoituksena. Puun ja metsämaan hinnoissa esiintyy vaihtelua, mutta vaihtelu ei ole läheskään niin suurta kuin esimerkiksi arvopaperikaupoissa. Puun hintaan vaikuttaa eniten kysyntä, jonka synnyttävät suurimmalta osin energia- ja metsäteollisuuden suunnitellut investoinnit puuta käyttäviin laitoksiin. Tällä hetkellä suunnitelmia on tulossa uusien tehtaiden rakentamiseksi, joten kysyntää puulle näyttäisi olevan. (Tapio 2015, 4, viitattu 27.2.2016.)

Metsästä saatava tulo ei aina ole pelkästään puun myynnistä saatavaa tuloa, vaan on myös muita tapoja saada rahallista tuloa. Esimerkiksi arvokkaita metsäkohteita voi ylläpitää sellaisenaan esimerkiksi METSO –rahoituksella, joka on ympäristöministeriön ylläpitämä vapaaehtoisuuteen perustuva ohjelma. Se antaa metsänomistajalle mahdollisuuden suojella metsäänsä joko väliaikaisesti tai pysyvästi, ja siitä maksetaan korvaus. (METSO 2016, viitattu 26.9.2016.)

Metsästä saa myös puiden lisäksi paljon muita hyödykkeitä, jotka voivat tuoda rahallista hyötyä. Näitä ovat muun muassa erilaiset sienet ja marjat, joita voi poimia ja myydä eteenpäin. Jokamiehenoikeus antaa mahdollisuuden kyseisten tuotteiden keräämiseen ilman, että sinun itse tarvitsisi omistaa metsää. Lisäksi voi myös kerätä ja myydä erilaisia jäkäliä ja kunttia. Maa-aineksen kuten esimerkiksi hiekan ja soran myyminen voi myös olla mahdollista, mikäli maaperä on siihen sopivaa. Se kuitenkin pienentää puuntuotantoon käytettävää alaa, ja on lisäksi luvanvaraista toimintaa. Edellä mainittujen aineellisten hyödykkeiden lisäksi pitää myös laskea mahdollinen metsäkiinteistön arvonnousu tulevaisuudessa, josta voi saada myydessä lisätuloa. (Tapio 2015, 4, viitattu 27.2.2016.)

3.3 Metsäpalveluyrittäjyys

Metsäpalveluyritys on yritys, jonka pääasiallinen toimiala on tarjota palveluja metsätaloudelle. Esimerkiksi metsurit, jotka tekevät metsässä suoritettavia töitä, muun muassa istutuksia ja taimikonhoitoja, lasketaan kuuluvaksi metsäpalveluyrittäjiin. Toiminta voi olla myös laajempaa, jolloin yhden isomman yrityksen alaisuudessa työskentelee useampia metsureita. Yritykset voivat toimia omistajiensa johdolla, tai ne voivat olla myös osuuskuntaperiaatteella toimivia. Suoritettavien töiden kuten esimerkiksi istutusten lisäksi palveluyrittäjät voivat tarjota laajempia toimihenkilöpalveluita. Tällaisia palveluja tarjoavia yrityksiä kutsutaan metsätoimistoiksi. Palveluita, joita metsätoimistot tarjoavat, ovat esimerkiksi puukaupan ja metsänhoidon neuvonta. Yksittäisten palvelujen lisäksi voi olla myös laajempia kokonaisuuksia esimerkiksi metsä- ja tiesuunnitelmia tai jopa kaiken kattavia metsäomaisuuden hoitopalveluja. (Rieppo 2010, 30, viitattu 20.9.2016.)

Metsäpalveluyritysten asiakaskunta metsätaloudessa on varsin laaja. Metsäpalveluja ostavat yksityiset metsänomistajat, metsäteollisuusyritykset, seurakunnat, kunnat, metsänhoitoyhdistykset, metsäkeskukset sekä muut yhteisöt kuten esimerkiksi yhteismetsät. Arviolta Suomessa työskentelee metsurit mukaan lukien 600 – 700 metsäpalveluyritystä, joiden työllistävä vaikutus on keskimäärin noin 1,5 henkilötyövuotta. Liikevaihto yrityksissä on keskimäärin 150 000 euroa. Metsätöiden painottuminen kesäaikaan aiheuttaa sen, että työt ovat osa-aikaisempia kuin muilla aloilla. (Rieppo 2010, 30, viitattu 20.9.2016.)

Metsäpalveluyrityksillä on kova kilpailu alalla toimivien valtiollisten toimijoiden kanssa. Pienten palveluyritysten suurimpia kilpailijoita ovat metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset sekä suuret metsäyhtiöt. Huolimatta kilpailusta suurempia toimijoita vastaan ovat isommat toimijat myös mahdollisia asiakkaita pienemmille yrityksille. Varsinkin suorittavien töiden osalta metsätoimistot ostavat paljon palveluita pienemmiltä toimijoilta. Tässä mielessä on myös havaittavissa yhteistyötä kilpaillevien toimijoiden välillä. Metsätalouden pitkäjänteisyydestä johtuen asiakassuhteet voivat olla hyvinkin pitkiä, jopa vuosikymmenien mittaisia. (Rieppo 2010, 30, viitattu 20.9.2016.)

Metsäpalveluyritysten tarjoamille palveluille uskotaan tulevaisuudessa olevan yhä enemmän tarvetta. Metsätöiden ulkoistamista tapahtuu yhä enemmän sekä yksityisessä metsänomistuksessa että isommissa yhteisöissä. Esimerkiksi seurakuntien ja yhteismetsien omaa palveluntuottoa vähennetään ja se korvataan ostopalveluilla. Tämä johtaa siihen, että palveluja tarjoavien yritysten tulee yhä tarkemmin keskittyä oman liiketoiminnan kasvattamiseen. Kasvu tuo lisää uskottavuutta

ja antaa paremman mahdollisuuden kilpailla isompia toimijoita vastaan. (Rieppo 2010, 30, viitattu 20.9.2016.)

3.4 Suunnitelmallinen sukupolvenvaihdos

Metsänomistajien keski-ikä on noussut, ja on tällä hetkellä varsin korkea, noin 62 vuotta. Tästä syystä sukupolvenvaihdokseen liittyvät asiat ovat erittäin ajankohtaisia monilla tiloilla. Kaikkiaan Suomessa on yli neljän hehtaarin metsätiloja hieman yli 300 000. Näissä metsätiloissa tapahtuu vuosittain 15 000 omistajanvaihdosta. Hyvin suunniteltu sukupolvenvaihdos antaa halukkaalle jatkajalle mahdollisuuden kestävänsä metsätalouden harjoittamiseen ilman, että metsä jäisi vuosiksi hoitamatta ja riitaisten kuolinpesien selvitettäväksi. Kaikkien osakkaiden ei esimerkiksi tarvitse aloittaa metsänomistusta väkisin perinnön muodossa. He voivat myydä oman osuutensa metsästä toiselle osakkaalle tai he voivat saada perintönsä jossakin muussa muodossa. Lisäksi sukupolvenvaihdoksessa kannattaa välttää turhaa metsätilan pirstoutumista, koska se voi vaikeuttaa metsänhoidollisia toimenpiteitä ja omistuksesta voi tulla turhan monimutkaista. Kannattaa siis pyrkiä tietynlaiseen yksinkertaisuuteen niin, että kaikki osapuolet ymmärtävät mistä on kyse. (Suomen metsäkeskus 2014d, viitattu 17.4.2016.)

Sukupolvenvaihdokseen liittyy paljon verotuksellisia ja muita lainsäädännöllisiä seikkoja, jotka kannattaa selvittää hyvissä ajoin. Metsätilan luovutuksessa taikka myynnissä voi joutua maksamaan muun muassa **perintöveroa**, **lahjaveroa** tai **luovutusvoiton veroa**. Kaikki riippuu siitä, tehdäänkö metsätilan luovutus omistajan eläessä vai annetaanko tila perintönä tai testamentilla perillisille. (Metsäkoulu 2014, 320–325.)

Perintöverotus toimitetaan tavallisesti perukirjan perusteella. Perunkirjoitustilaisuus on järjestettävä kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta, ja perukirjan kopio on toimitettava Verohallinnolle kuukauden kuluessa perunkirjoitustilaisuudesta. Perintöverotuksessa vainajan kuolinpesän varat arvostetaan käypään arvoon kuolinhetkellä. Käyvällä arvolla tarkoitetaan tämänhetkistä hintaa, jonka yleensä arvioivat alan asiantuntijat. Asiantuntija laatii tila-arvion, jota käytetään ensisijaisena arvostamisperusteena. Laskemisessa voidaan hyödyntää myös metsäsuunnitelmaa, josta nähdään muun muassa tulevat hakkuut. Perintö on verovapaata 20 000 euroon asti, jonka jälkeen yli menevästä osasta tulee maksaa perintöveroa (Taulukko 2, Taulukko 3). Perintöveron suuruus määräytyy sukulaisuussuhteen mukaan, joko niin että käytetään I tai II veroluokkaa. Ensimmäiseen

veroluokkaan kuuluvat lähimmät omaiset, kuten aviopuoliso, lapset ja lapsenlapset. Toiseen veroluokkaan lasketaan kuuluvaksi muut sukulaiset ja vieraat ihmiset. (Metsäkoulu 2014, 320–321.)

TAULUKKO 2 I-veroluokkaan kuuluvat perinnönjättäjän aviopuoliso, lapsi, ottolapsi, lapsen lapsi, vanhemmat, isovanhemmat, ottovanhemmat, aviopuolison lapsi tai lapsen lapsi (Suomen metsäkeskus 2014e, Viitattu 17.4.2016)

Perintövero (I veroluokka) 1.1.2015 alkaen:

Lahjan arvo, €	Vero alarajalla, €	Vero ylimenevältä osin, %
20 000 - 40 000	100	8
40 000 - 60 000	1700	11
60 000 - 200 000	3900	14
200 000 - 1 000 000	23 500	17
1 000 000	159 500	20

TAULUKKO 3 II -perintöveroluokkaan kuuluvat perinnönjättäjän muut sukulaiset ja vieraat (Suomen metsäkeskus 2014e, Viitattu 17.4.2016)

Perintövero (II veroluokka) 1.1.2015 alkaen:

Lahjan arvo, €	Vero alarajalla	Vero ylimenevältä osin, %
20 000 - 40 000	100	21
40 000 - 60 000	4300	27
60 000 - 1 000 000	9700	33
1 000 000 -	319 900	36

Lahjaverossa metsäkiinteistö arvioidaan samalla tavalla kuin perintöverotuksessa, mutta verotaulukot ovat erilaiset. Lahjaveroa tulee maksaa, kun verotettavan lahjan arvo ylittää 4000 euroa (Taulukko 4, Taulukko 5). Alle 4000 euron arvoisia lahjoja ei ole pakollista ilmoittaa, ellei sitä erikseen pyydetä. Lahjavero perustuu lahjaveroilmoitukseen, joka täytyy ilmoittaa, jos kyseinen raja ylittyy. Niin kuin perintöverossa, tässäkin tapauksessa voidaan käyttää apuna ammattilaisen lausuntoa arvoa määrittäessä. Lahjavero tulee myös siinä tapauksessa kyseeseen, mikäli ostaja ei maksa tilan käyvästä kauppahinnasta yli 75 prosenttia. Esimerkiksi jos kauppahinta on 60 prosenttia käyvästä arvosta, niin silloin lahjaveron osuus on 40 prosenttia. (Metsäkoulu 2014, 320–321.)

TAULUKKO 4 I-veroluokkaan kuuluvat lahjanantajan aviopuoliso, lapsi, ottolapsi, lapsen lapsi, vanhemmat, isovanhemmat, ottovanhemmat, aviopuolison lapsi tai lapsen lapsi (Suomen metsäkeskus 2014f, Viitattu 17.4.2016)

Lahjavero (I veroluokka) 1.1.2015 alkaen:

Lahjan arvo, €	Vero alarajalla, €	Vero ylimenevältä osin, %
4000 - 17 000	100	8
17 000 - 50 000	1 140	11
50 000 - 200 000	4 770	14
200 000 - 1 000 000	25 770	17
1 000 000 -	161 770	20

TAULUKKO 5 II-veroluokkaan kuuluvat lahjanantajan muut sukulaiset ja vieraat (Suomen metsäkeskus 2014f, Viitattu 17.4.2016)

Lahjavero (II veroluokka) 1.1.2015 alkaen:

Lahjan arvo, €	Vero alarajalla	Vero ylimenevältä osin, %
4 000 - 17 000	100	21
17 000 - 50 000	2 830	27
50 000 - 1 000 000	11 740	33
1 000 000 -	325 240	36

Sukupolvenvaihdoksessa myyjä voi olla kokonaan vapautettu luovutusvoiton verosta, mikäli tietyt kriteerit täyttyvät. Metsätilan ostajan tulee olla myyjän lapsi tai tämän rintaperillinen tai myyjän sisar, veli, sisar- tai velipuoli. Omaisuuden on täytynyt olla yhteensä yli 10 vuotta metsätilan myyjän omistuksessa ja hänen on täytynyt harjoittaa tilalla metsätaloutta. Mikäli kyseiset kriteerit eivät täyty, joutuu myyjä maksamaan luovutusvoitostaan veroa. (Suomen Metsäkeskus 2014g, viitattu 17.4.2016.) Luovutusvoitto lasketaan veronalaiseksi pääomatuloksi, jota verotetaan 30 prosentilla. Mikäli pääomatulo ylittää 40 000 euroa, verotetaan 32 prosenttia. Luovutusvoitto saadaan laskettua siten, että siitä vähennetään omaisuuden hankintameno ja voiton hankkimisesta johtuneet kulut. (Metsäkoulu 2014, 323.)

3.5 Tilusjärjestelyt

Suomessa maatilojen lukumäärä on vähentynyt ja metsätilojen koko pienentynyt. Syitä tähän ovat maalta muutto kaupunkeihin sekä yleinen maatilojen kehitys kohti suurempia tilakokoja. Maatilojen kokojen kasvaessa ongelmia aiheutuu maankäytön suhteen, koska suuret yksiköt joutuvat ostamaan peltoa ja metsää hyvinkin kaukaa. Tästä johtuen on syntynyt ongelma, jossa palstoja voi sijaita hyvinkin kaukana varsinaisesta tilakeskuksesta. Tämä vaikeuttaa maa- ja metsätalouden harjoittamista kohtuullisin kustannuksin ja samalla aiheuttaa lisääntyvää liikennettä kaukana olevien palstojen välillä. Suomessa yleinen kehitys on muutenkin ollut sellainen, että tiluskoko on hyvin pieni ja palstojen määrä on suuri. Tästä johtuen tarvetta tilusjärjestelyihin olisi koko Suomen alueella. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 9, viitattu 2.9.2016.)

Tilusjärjestely on maanmittaustoimitus. Tilusten sijoittumista pyritään parantamaan niin, että palstat olisivat mahdollisimman lähellä toisiaan ja niiden määrä olisi mahdollisimman vähäinen. Tilusjärjestelyjä hoitaa Suomessa maanmittauslaitos, ja siitä käytetään usein myös nimitystä uusjako. Yleisesti tilusjärjestelyt hoidetaan hankemuotoisina ja valtio tukee näitä hankkeita ja niihin liittyviä mukauttamistöitä. Näitä töitä ovat muun muassa erilaiset ojitukset ja uusien teiden rakentaminen. Tilusjärjestely on ainoastaan silloin mahdollinen, kun järjestelyistä saatu hyöty on suurempi kuin siitä aiheutuvat kustannukset. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 9, viitattu 2.9.2016.)

Vuonna 2014 Suomessa oli vireillä 55 tilusjärjestelyä, jotka kattoivat yhteensä noin 76 000 hehtaarin suuruisen alueen. Näistä järjestelyistä ainoastaan kolme kohdistui metsäalueisiin ja loput peltoalueisiin. Metsiin kohdistuvaa tilusjärjestelyä ei varsinaisesti ole kovinkaan paljon, mutta kiinnostusta siihen on ollut varsinkin Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueilla. Kyseisissä maakunnissa on käynnissä tarveselvityksiä liittyen metsien tilusjärjestelyjen parantamiseen. Tilusjärjestelyt ovat myös vahvasti kytköksissä yhteismetsiin, koska myös yhteismetsissä on tarkoituksena selkeyttää metsäpalstojen sijoitusta. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 10, viitattu 2.9.2016.)

4 AINEISTO JA MENETELMÄT

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa asuvien metsänomistajien tieto- ja koulutustarpeita sekä selvittää yritysmäiseen metsänomistukseen ja oman metsän hoitamiseen liittyviä näkemyksiä. Metsäkeskus poimi tietokannoistaan metsätilat, joiden keskimääräinen tilakoko oli yli 40 hehtaaria, ja joilla oli hakkuu- tai hoitotyökohteita. Noin 500 metsänomistajan perusjoukosta valittiin sattumanvaraisesti 100 metsänomistajaa. Vastaajat jaettiin niin, että kohdealueen eli Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin alueelta saatiin kummastakin 50 vastaajaa.

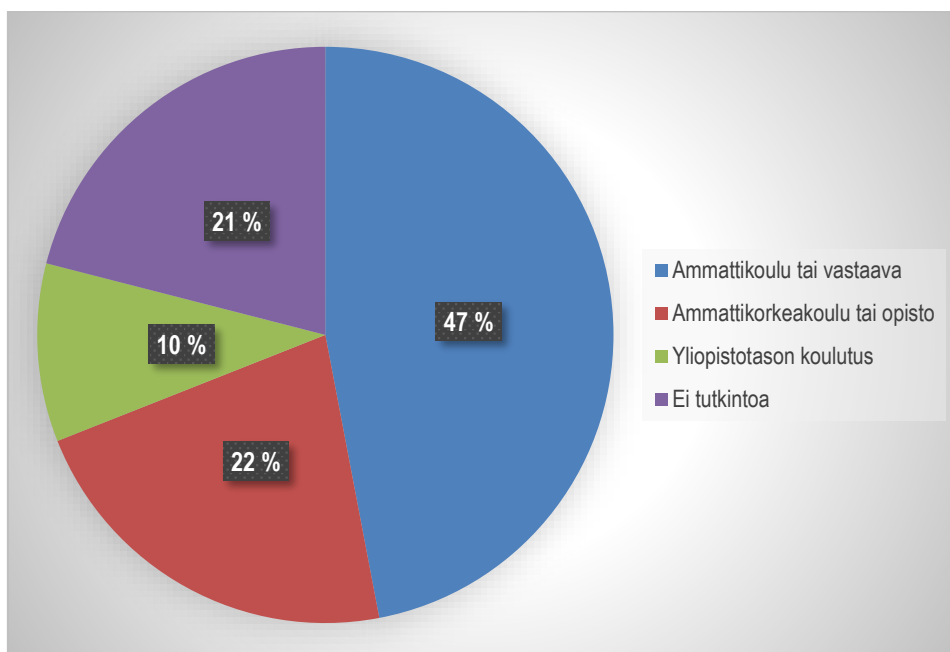
Haastateltavia metsänomistajia lähestyttiin puhelimitse maaliskuun huhtikuun aikana vuonna 2016. Kaikki vastaukset koottiin Webropol – nimisen verkkopalvelun ylläpitämään kyselyrunkoon, johon vastaukset kirjattiin haastattelun edetessä. Haastateltavia lähestyttiin pelkästään puhelimitse, koska oletus oli, että haastateltavat tavoitettaisiin paremmin näin kuin pelkästään postissa lähetettävällä kyselylomakkeella.

Haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua (Liite 1). Suurin osa kysymyksistä oli siis strukturoituja eli kysymykset ja niihin tulevat vastausvaihtoehdot olivat valmiiksi mietittyjä. Kuitenkin kyselyssä oli myös osittain tai kokonaan avoimia kysymyksiä, joihin vastaukset kirjoitettiin vastaajan vastausten perusteella etukäteen suunnitellun ohjeen mukaisesti. Avoimet vastaukset kasvattavat työmäärää tuloksia analysoitaessa, joten pyrimme pitämään avoimien kysymysten lukumäärän kohtuullisena. Apuna haastattelussa oli myös lyhyt teksti, jossa oli kerrottu lyhyesti haastattelun tarkoitus. Lisäksi oli myös selitetty muutama käsite, jotka esiintyivät haastattelulomakkeessa (Liite 1). Vastaukset kirjattiin puhelun yhteydessä ylös, ja puhelut pyrittiin tallentamaan, mikäli siihen saatiin lupa. Tallenteista pystyimme jälkikäteen tarkistamaan ja korjaamaan vastauksia, mikäli siihen oli tarvetta. Keskimääräinen puhelun kesto oli 15–20 minuuttia. Kaikki vastaukset koottiin Webropoliiin, jonka jälkeen niistä muodostettiin Excel-taulukko. Taulukkolaskentaohjelmaa apuna käyttäen saimme muodostettua kaikista vastauksista vastausjakaumat. Jakautumista pystyimme muodostamaan erilaisia kuvioita, jotka havainnollistivat vastausten jakautumista eri vastausryhmissä.

5 TULOKSET

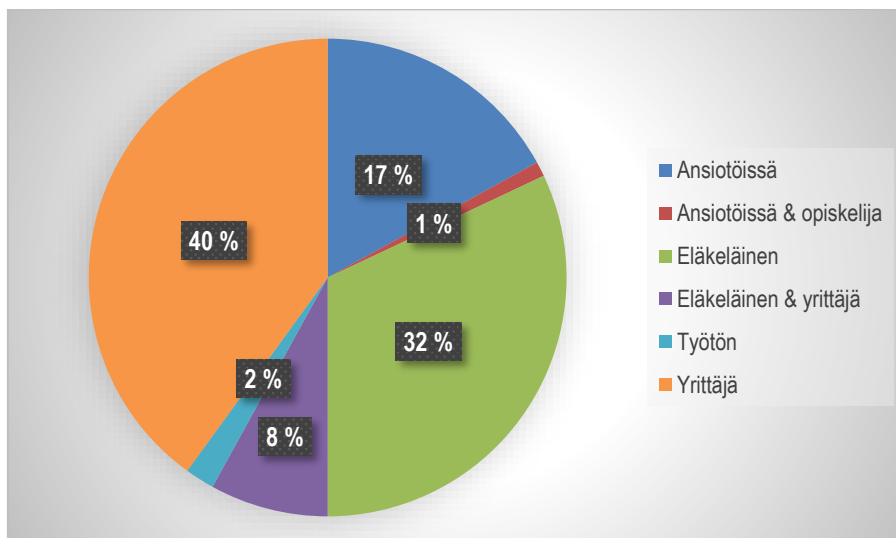
5.1 Haastateltujen metsänomistajien taustatiedot

Metsänomistajien taustatietokysymyksissä kysyttiin muun muassa vastaajan koulutustaustaa, tämän hetkistä elämäntilannetta, metsätilan sijoittumista ja sitä miten vastaaja oli saanut metsätilan haltuunsa. Keskimääräinen kyselyyn vastanneiden metsänomistajien omistama metsätilan koko oli Lapissa 75 hehtaaria ja Pohjois-Pohjanmaalla 64 hehtaaria. Lähes puolet vastaajista (48 prosenttia) oli 60 – 69 -vuotiaita, 30 prosenttia oli 50 – 59 -vuotiaita, pienemmän ryhmän muodostivat 30 – 49 -vuotiaat (13 prosenttia). Lopun 9 prosenttia muodostivat 70 -vuotiaat tai sitä vanhemmat vastaajat. Keski-ikä oli 59 vuotta. Vastaajista 91 prosenttia oli miehiä ja 9 prosenttia naisia. Lähes puolet vastaajista (47 prosenttia) oli suorittanut ammatillisen tutkinnon tai vastaavan koulutuksen. Kolmasosa oli lisäksi käynyt korkeamman asteen koulutuksen.

KUVIO 2. Kyselyyn vastanneiden koulutustausta.

Kuviosta 3 näkee vastaajien tämän hetkisen elämäntilanteen. Vastaajista 40 prosenttia oli yrittäjiä, 32 prosenttia eläkeläisiä ja ansiotöissä oli 17 prosenttia.

KUVIO 3. Vastaajien tämän hetkinen elämäntilanne.

Suurimmalla osalla vastaajista (65 prosentilla) metsätila sijaitsi talouskeskuksen yhteydessä. Etä-metsänomistajia oli 27 prosenttia ja loput 8 prosenttia omistivat metsää niin, että ne sijaitsivat talousrakennuksen yhteydessä ja lisäksi he olivat etämetsänomistajia.

5.2 Aktiivisuus metsänhoidossa ja tiedon hankinnassa

Tässä osiossa vastaajilta tiedusteltiin oman metsätiedon hankkimistavoista, omasta metsätietoudesta ja lisäkoulutustarpeesta sekä aktiivisuudesta oman metsän hoidossa. Lisäksi kysyttiin, olivatko he tutustuneet metsävaratietopalveluun Metsään.fi – sivustoon. Vastaajista kaikki olivat hoi-taneet metsäänsä joko omatoimisesti tai ulkoistamalla sen. Yleisimpiä omatoimisesti tehtyjä met-sänhoitotoimenpiteitä olivat metsän kylvö, istutus, taimikonhoito ja muut pienemmät harvennukset. Ulkoistettuja toimenpiteitä olivat pääasiassa maanmuokkaus, lannoitus ja pystykauppa. Vastaajista 80 prosenttia oli käyttänyt osto- tai myyntipalveluja, ja 79 prosenttia heistä kilpailuttaa ostopalve-luita.

Haastatteluun osallistuneet metsänomistajat olivat hankkineet metsätietoutta useista eri lähteistä, kuten painetuista teoksista, Internetistä, koulutuksista, alan ammattilaisilta ja käytännön kautta. Näistä vaihtoehdoista suosituimmiksi nousivat aikakauslehdet, alan ammattilaiset ja käytäntö. Tie-don hankintaan vastaajat käyttivät useampaa eri lähdeä. Suurin osa vastaajista (60 prosenttia)

koki osaavansa metsään liittyvät asiat, 35 prosenttia koki osaavansa asiat osittain ja 5 prosenttia ei kokenut osaavansa metsään liittyviä asioita. Lisäkoulutustarvetta vastaajilla oli liittyen metsänhoitoon, puukauppaan, KEMERA-tukeen ja sukupolvenvaihdosasioihin. Lisäksi bioenergiaan, laki-asioihin, tietokonekurssituksiin, ympäristöasioihin, talouteen ja raivaussahakurssituksiin liittyen oli yksittäisiä vastauksia.

Metsäkeskuksen ylläpitämään metsävaratietopalveluun Metsään.fi – sivustolla oli käynyt tutustumassa oman metsänsä tietoihin 65 prosenttia vastaajista. Loput 35 prosenttia eivät olleet tutustuneet sivustoon ollenkaan.

Erilaisiin metsäyritysten järjestämiin tilaisuuksiin oli osallistunut 69 prosenttia vastaajista. Vastaajista 41 prosenttia toivoisi tilaisuuksien olevan pienempiä ja yksityisempiä. 46 prosentille vastaajista tilaisuuden koolla ei ollut merkitystä, ja loput 13 prosenttia toivoisivat tulevaisuudessa isompia tilaisuuksia. Tilaisuuksiin osallistuneista vastaajista 83 prosenttia koki tilaisuudet jollain tapaa hyödyllisiksi.

Kyselyyn vastanneet henkilöt toivoivat tulevaisuudessa metsäyritysten järjestävän tilaisuuksia liittyen biotalouteen, maastokäynteihin, metsänhoitoon, puukauppaan, sukupolvenvaihdokseen ja veerotukseen. Suurin osa vastaajista toivoi tilaisuuksia järjestettävän mieluiten talvella, alkusyksyllä ja –kevällä.

5.3 Omistusjärjestelyt

Omistusjärjestelyasioissa kysyimme vastaajilta muun muassa sitä, mitä tulevaisuudensuunnitelmia heillä on metsänomistuksen osalta, ja kokivatko he tarpeelliseksi saada apua omistusjärjestelyasioissa. Kysyimme myös halukkuudesta joko ostaa lisää tai myydä metsäomistuksia pois. Lisäksi halusimme tietää, oliko vastaajilla kiinnostusta tilusjärjestelyihin ja yhteismetsiin.

Tulevaisuuden suunnitelmista päällimmäiseksi nousi ajatus tilan luovuttamisesta jälkipolville. Vastaajista 38 prosenttia harkitsee sukupolvenvaihdosta lähitulevaisuudessa. Vastaajien keski-ikä huomioiden se oli varsin odotettu vastaus tulevaisuuden suunnitelmien osalta. Muuten vastaajat halusivat pitää metsäomistukset lähes ennallaan. Ainoastaan muutamalla prosentilla vastaajista oli halua myydä metsää, muuten kaikki olivat sitä mieltä, että he haluavat ennemmin ostaa metsää kuin myydä sitä. Muutama vastaajista oli myös valmis perustamaan tulevaisuudessa yhtymän tai

yhteismetsän. Noin puolet vastaajista koki tarvitsevansa apua omistusjärjestelyasioissa, mutta suurin osa heistä ei tarvinnut apua juuri tällä hetkellä. Lähinnä apua halutaan vasta sitten, kun se tulee ajankohtaiseksi sukupolvenvaihdoksen ynnä muun luopumisen yhteydessä. Yleisesti ottaen omien palstojen sijaintiin, määrään ja kokoon oltiin tyytyväisiä. Ainoastaan 15 prosenttia vastaajista oli kiinnostunut tilusjärjestelyistä, ja osa heistä oli jo niitä tehnytkin. Kiinnostusta yhteismetsiä kohtaan oli 40 prosentilla vastaajista. Yhdeksän prosenttia vastaajista oli mukana yhtymässä tai kuolinpesässä, ja he kaikki olivat tyytyväisiä sen toimintaan. Syynä tähän varmasti on se, että yhtymien kaikki osakkaat olivat hyvin useassa tapauksessa lähisukulaisia, mikä helpottaa yhteistyötä.

5.4 Yhteistyö muiden metsänomistajien kanssa

Kyselyssä kysyttiin metsänomistajien yhteistyön tekemisestä muiden metsänomistajien kanssa. Haluttiin selvittää ovatko metsänomistajat olleet missään tekemisissä toistensa kanssa, ja missä toimenpiteissä he olivat tehneet yhteistyötä. Vastauksista kävi ilmi, että lähes kaikki vastaajat olivat olleet jossain määrin tekemisissä muiden metsänomistajien kanssa. Suurin syy, miksi oli oltu tekemisissä, olivat erilaiset oja- ja tiehankkeet. Useissa tapauksissa oli myös ollut yleistä ajatusten vaihtoa toisten metsänomistajien kanssa. Lisäksi koneyhteistyötä ja yhteisiä puukauppoja oli tehty jonkin verran.

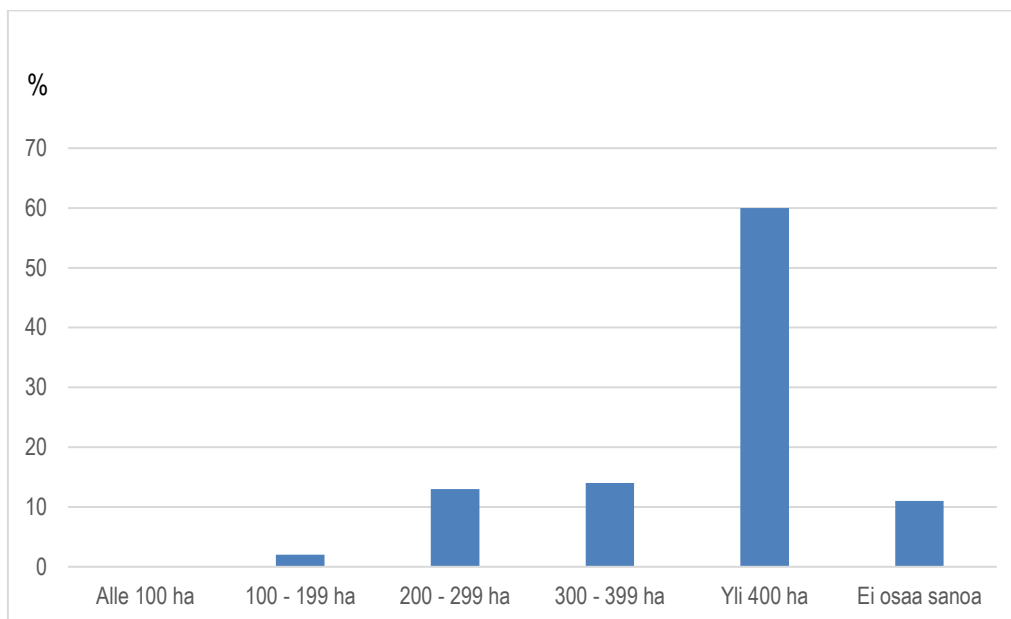
5.5 Yritysmäinen metsänomistajuus

Viimeinen kysymysosio käsitteli yritysmäiseen metsänomistukseen liittyviä kysymyksiä. Kysyttiin muun muassa hieman yleisiä mielipiteitä metsäyrittäjyydestä ja sen mahdollisuuksista Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa. Lisäksi kysyttiin mieltä siitä, onko heidän mielestään oman metsän hoito ollut kannattavaa ja miten hyvin vastaaja on hyödyntänyt kaikki tilan mahdollisuudet, kuten esimerkiksi hakkuut ja tuet.

Vastaajista 88 prosenttia oli sitä mieltä, että metsänomistusta voi verrata yritystoimintaan. Metsänomistusta pidettiin hyvin suurelta osin yritystoimintana, koska veroja maksetaan ja panokselle halutaan tuottoa. Moni vastaaja kuitenkin totesi, että pinta-alaa pitää olla paljon. Lisäksi tuoton saaminen on pitkäjänteisempää kuin muussa yritystoiminnassa. Vastaajat, jotka olivat sitä mieltä, että ei voi verrata yritystoimintaan, perustelivat vastauksia muun muassa sillä, että puumarkkinat ovat liian säädeltyjä ja toiminnan pitkäjänteisyydestä johtuen he eivät nähneet sitä yritystoimintana.

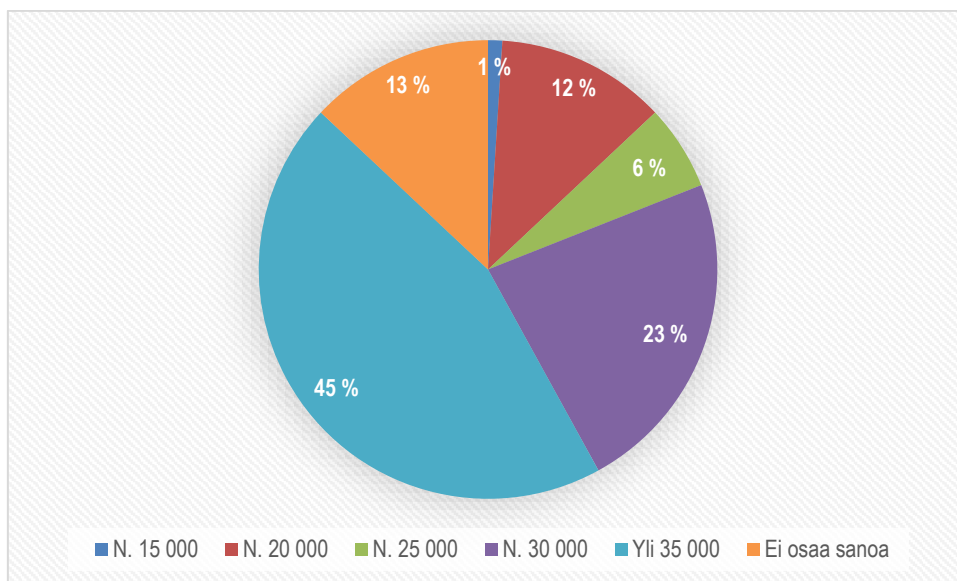
Lähes kaikki vastaajat näkivät yleisesti ottaen mahdollisuuksia metsäyrittäjyydessä. Vain 10 prosenttia ei nähnyt mahdollisuuksia. Syynä tähän he pitivät muun muassa puun huonoa hintaa sekä metsien yleistä sijaintia. Metsätalousyrittäjäksi ryhtymistä oli harkinnut 39 prosenttia vastaajista. Muutamat vastaajista olivat metsätalousyrittäjiä tälläkin hetkellä.

Lähes kaikkien vastanneiden mielestä oman metsän hoito on ollut kannattavaa. Osa koki sen metsän parempana kasvuna ja rahallisena tuottona. Osa taas ajatteli asian niin päin, että on saanut olla luonnossa ja kuntoilla samalla. Kuitenkaan kovin suurena rahallisena tuottona ei kukaan metsän hoitamista pitänyt. Kaksi viidesosaa vastaajista oli hyödyntänyt kaikki tilan mahdollisuudet muun muassa hakkuiden ja tukien osalta. Hyödyntämistä oli vielä tukien osalta ja hakkuissa, mutta esimerkiksi hakkuita oli jätetty tietoisesti tekemättä, koska puun hinta on heidän mielestään liian alhainen. Vastaajista 86 prosenttia oli myös sitä mieltä, että pelkästään metsästä saatavilla tuloilla pystyy itsensä elättämään. Metsää pitäisi omistaa kuitenkin suurimman osan mielestä yli 400 hehtaaria, että se olisi mahdollista (Kuvio 4). Varsinkin Lapissa oltiin sitä mieltä, että metsäomistuksia pitäisi olla lähemmäs 1000 hehtaaria, että sillä voisi itsensä elättää.

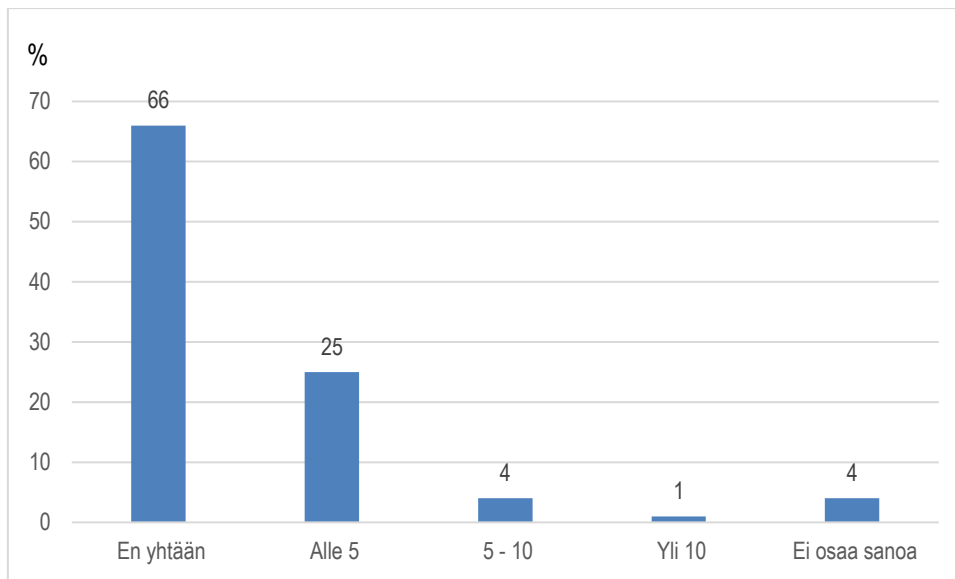
KUVIO 4. Vastaajien mielestä kohtuulliseen toimeentuloon tarvittava metsäpinta-ala.

Kuviosta 5 voidaan nähdä se tulon määrä vuodessa, jolla vastaajat itse ryhtyisivät metsätalousyrittäjiksi. Liki puolet (45 prosenttia) vastaajista olivat sitä mieltä, että tuloja pitäisi olla yli 35 000 euroa. Yli 30 000 euron tulot riittäisivät 68 prosentille vastaajista. Muutama vastaaja jo olikin jollain tapaa metsätalousyrittäjä. Kuitenkin suurimmalla osalla vastaajista metsätalous oli sivutoimista, ja sitä harjoitettiin muun palkkatyön ohessa. Toki moni vastaajista oli jo jäänyt eläkkeelle päätoimestaan, ja metsätöihin oli alettu kiinnittää enemmän huomiota lisääntyneen ajankäytön myötä.

KUVIO 5. Vastaajien mielestä tarvittava tulon määrä, jolla he itse ryhtyisivät metsätalousyrittäjiksi.

Vastaajista 66 prosenttia ei tuntenut ketään, joka olisi pelkästään metsänomistuksella elättänyt itsensä. Yleensä mukana on ollut myös muita sivuelinkeinoja metsänomistuksen lisäksi (Kuvio 6).

KUVIO 6. Henkilöt, joiden vastaajat tiesivät saavan pääasiallisen tulon metsätaloudesta.

Kyselyn lopussa oli vielä vapaa sana, jossa metsänomistajat saivat kertoa yleisiä mielipiteitä metsätaloudesta ja siihen liittyvistä epäkohdista. Puun hintaan oltiin hyvin yleisesti tyytymättömiä sekä kuitu- että tukkipuun osalta. Tästä syystä varsinkin Lapissa muutamat vastaajat olivat sitä mieltä, että metsän omistaminen ei ole kannattavaa toimintaa. Lisäksi byrokratiaa, joka liittyy metsäasioiden hoitoon, toivottiin vähennettävän. Verotusta pitäisi vastaajien mielestä keventää, ja varoja tulisi kohdentaa enemmän alkutuotantoon. Yleiseen kilpailutilanteeseen puumarkkinoilla toivottiin myös parannusta. Metsäpalveluja tarjoaviin yrityksiin ja niiden toimintaan oltiin pääasiassa tyytyväisiä. Tietoa ja palveluja oli saatu, ja ne olivat olleet hyödyllisiä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyyn vastanneiden metsänomistajien keski-ikä oli 59 vuotta, mikä vastaa hyvin tämän hetkisen metsänomistajan keski-ikää. Lähes puolet vastaajista (47 prosenttia) oli suorittanut ammatillisen tutkinnon tai vastaavan koulutuksen. Tällä hetkellä 40 prosenttia vastanneista toimi yrittäjänä ja 32 prosenttia oli eläkeläisiä. Yli puolella vastaajista metsät sijaitsivat lähellä talouskeskusta ja neljäsosa vastaajista oli etämetsänomistajia. Kysely tehtiin metsänomistajille, jotka omistivat vähintään 40 hehtaaria metsää, ja joiden metsissä oli hakkuu- ja hoitotyökohteita. Tulokset kuvaavat siis keskimääräistä suurempien metsätilojen omistajia.

Kyselyn yhtenä tavoitteena oli kartoittaa, kuinka hyvin vastaajat kokivat osaavansa metsään liittyvät asiat. Vastaajista 60 prosenttia koki, että he osaavat metsään liittyvät asiat ja 35 prosenttia koki osaavansa ne osittain. Tärkeimmiksi metsätiedon lähteiksi vastaajat kokivat alan ammattilehdet, käytännön sekä alan ammattilaiset. Metsänomistajien tietolähteet olivat siis kyselyn mukaan suhteellisen laajat. Tietoa ei oltu haettu pelkästään yhdestä lähteestä, vaan useissa tapauksissa oli hyödynnetty useampaa eri tietolähdettä.

Kaikki vastaajista olivat hoitaneet metsäänsä joko omatoimisesti tai ulkoistamalla metsänhoidon. Yleisimmät itse tehdyt toimenpiteet metsässä olivat istutukset, taimikonhoidot sekä pienimuotoiset ensiharvennukset. Eli ne toimenpiteet, jotka eivät vaadi suuria koneita ja ovat suhteellisen helppoja toteuttaa. Ulkoistetuista toimenpiteistä käytetyimmiksi nousivat maanmuokkaus, pystykauppa sekä metsien lannoittaminen. Oman metsänhoidon aktiivisuuden lisäksi halusimme tietää, miten useasti vastaajat olivat osallistuneet metsäyritysten järjestämiin tilaisuuksiin, kuten esimerkiksi koulutuspäiviin. Vastaajista 69 prosenttia oli osallistunut erilaisiin koulutuksiin tai metsätapahtumiin. Lähes kaikki olivat sitä mieltä, että tilaisuuksista on ollut jotain hyötyä oman metsänhoidossa. Eri koulutukset ja tapahtumat metsään liittyen on siis koettu hyödyllisiksi, ja siksi niitä kannattaa järjestää myös tulevaisuudessa. Metsänomistajien osallistumisen aktiivisuus on myös erittäin positiivinen asia. Paras ajankohta tilaisuuksien järjestämiseen olisi alkukevät, syksy tai talvi.

Tulevaisuuden suunnitelmia kysyttäessä päällimmäiseksi metsänomistajilla nousi ajatus tilan luovuttamisesta jälkipolville. Vastaajista 38 prosenttia harkitsee sukupolvenvaihdosta lähitulevaisuudessa. Vastaajien ikäjakauma huomioon ottaen tämä oli hyvin odotettu vastaus. Yhteismetsiä kohtaan kiinnostusta löytyi 40 prosentilta vastaajista.

Viimeisessä kysymysosiossa kysyttiin yritysmäiseen metsänomistukseen liittyviä kysymyksiä. Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että metsänomistusta voi verrata yritystoimintaan. Yritystoiminnaksi metsänomistuksen teki heidän mielestään se, että toiminnasta maksetaan veroja ja sijoitetulle pääomalle halutaan tuottoa. Pinta-alaa täytyy vastaajien mielestä olla suhteellisen paljon. Pohjois-Pohjanmaalla metsänomistajat olivat sitä mieltä, että metsäomistuksia tulisi olla yli 400 ha. Lapissa asuvien metsänomistajien mielestä luku tulisi olla jopa lähemmäs 1000 ha.

Lähes kaikkien vastanneiden mielestä oman metsän hoito on ollut kannattavaa, koska se on tuonut metsälle parempaa tuottoa ja kasvua. Osa ei taas kokenut rahallista tuloa tärkeimpänä, vaan esiin nousivat muun muassa luonnossa liikkuminen ja muu virkistyskäyttö. Kukaan metsänomistajista ei pitänyt metsänomistusta kovin suurena rahallisena tulona. Vastaajilta kysyttiin, tunsivatko he ketään henkilöä, joka olisi elänyt pelkästään metsästä saatavilla tuloilla. Haastateltavista 66 prosenttia ei tuntenut ketään, joka olisi elänyt pelkästään metsästä saatavilla tuloilla. Yleensä mukana on ollut muita tulon lähteitä metsänomistuksen lisäksi.

Metsätalouden harjoittamisen ei tarvitse olla pääasiallinen tulonlähde, jotta sitä voisi harjoittaa yritysmäisesti. Tavoitteellinen metsänhoito tulisi olla jokaisen metsänomistajan tavoite. Metsäomaisuuden hoitaminen liikeyrityksen tapaan antaa suunnitelmallisuutta toimintatapoihin ja luo parempaa taloudellista kannattavuutta, kun esimerkiksi metsänhoidolliset toimenpiteet suoritetaan ajallaan. Tilakoolla ei myös ole merkitystä, koska yritysmäisiä metsänomistajuuden piirteitä voidaan harjoittaa pienelläkin metsätilalla. Kaikki riippuu metsänomistajan omasta aktiivisuudesta ja siitä, miten tosissaan haluaa metsänomistamisen ottaa omassa elämässään.

Toimet, joilla yritysmäisyys voidaan toteuttaa voivat olla hyvin yksinkertaisia. Aktiivinen asioihin tutustuminen, ja osallistuminen esimerkiksi lähialueella oleviin metsäyritysten järjestämiin tilaisuuksiin antavat hyvän pohjan uuden oppimiselle. Puun ostajiin kannattaa olla yhteydessä, ja alan asiantuntijoilta voi pyytää apua metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvissä kysymyksissä.

7 POHDINTA

Tämä opinnäytetyö oli hyvin ajankohtainen, koska Suomen metsäkeskus on aloittamassa kolmen vuoden hanketta, jossa tämä opinnäytetyö toimii osana hankkeen tavoitetta yritysmäisemmän metsänomistuksen esiintuomisessa. Yritysmäinen metsänomistus on käsitteenä vielä varsin uusi ja tämä opinnäytetyö auttoi antamaan yhden näkökulman aiheeseen liittyen. Työ ei varmastikaan ole vielä loppu ja tämä opinnäytetyö on suuntaa-antava tulevia tutkimuksia varten.

Haastattelu prosessina eteni suhteellisen jouhevasti ja metsänomistajat olivat kiinnostuneita omasta metsästään ja yritysmäisestä metsänomistamisesta. Puhelinhaastattelu on hyvä tapa saada luotettavaa tietoa ihmisistä, koska haastattelussa ihminen vastaa suoraan eikä mieti esimerkiksi lomakkeissa olevia vastausvaihtoehtoja. Varsinkin käytettäessä puolistrukturoitua haastattelua, jossa osa kysymyksistä on avoimia, on parempi, että vastaukset kuullaan suoraan haastattelulta. Tästä syystä opinnäytetyössämme käytimme kyseistä haastattelumetodia. Vastausten keräämisessä käytetty Webropol-ohjelma todettiin myös erittäin toimivaksi työkaluksi tämän tyyppisissä haastatteluissa.

Vastauksista päällimmäisinä jäivät mieleen suhteellisen suuri hehtaarimäärä, jolla metsäyrittämistä voi harjoittaa ainoana tulonlähteenä. Lisäksi yllätyimme hieman siitä, miten aktiivisia metsänomistajat ovat metsiensä hoidossa. Kuitenkin moni saa metsänsä perintönä vasta myöhemmässä iässä, ja ei välttämättä ole tietoinen metsäasioista juuri lainkaan. Aktiivisuus metsäyrittäjien järjestämiä tilaisuuksia kohtaan osoittautui myös positiiviseksi asiaksi haastattelussa.

Viitekehysessämme halusimme tuoda esiin perustietoja kohdealueemme metsien käytöstä sekä tyyppillisestä suomalaisesta metsänomistajasta. Lisäksi korostamamme yritysmäinen metsänomistus on huomioitu viitekehysessä siltä osin, miten me sen asian sisäistimme. Yritysmäinen metsänomistus antaa tulevaisuudessa Suomen metsille mahdollisuuden kehittyä kasvavan metsäbiotalouden mukana, jolloin se luo kestävämmän pohjan kannattavan metsätalouden harjoittamiselle.

LÄHTEET

- Havia, P. 2012. Yhteismetsä. Perustaminen, hallinto, verotus. Helsinki: Metsäkustannus Oy.
- Huusko, U. 2016. Lapin Metsäohjelma 2016 – 2020. Suomen Metsäkeskus. Viitattu 17.5.2016, <http://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/smk-alueellinen-metsaohjelma-lappi.pdf>.
- Hyppönen, M. 2002. Lapin metsätalouden erityispiirteet. Metsätieteen aikakauskirja 4/2002, 647. Viitattu 1.10.2016, <http://www.metla.fi/aikakauskirja/full/ff02/ff024647.pdf>.
- Hänninen, H., Karppinen H. & Leppänen, J. 2011. Suomalainen metsänomistaja 2010. Metlan työraportteja 208. Viitattu 9.2.2016, <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp208.pdf>.
- Hänninen, H. & Leppänen, J. 2016. Metsäverotuksen kehittämistarpeet metsä- ja elinkeinopolitiikan kannalta. Loppuraportti maa- ja metsätalousministeriölle. Tutkimus 27/2016. Viitattu 20.8.2016, https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/535237/luke-luobio_27_2016.pdf?sequence=9.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2015. Maa- ja metsätalousministeriön tilusjärjestelystrategia 2015 – 2020. Viitattu 2.9.2016, http://mmm.fi/documents/1410837/1720364/MMM_tilusjarjestelystrategia_2015-2020.pdf/23bb3dc6-308a-446a-9388-6f1c7d22eb84.
- Matilainen, J. 2008. Yhteismetsä on hyvä metsänomistumuoto. Maankäyttö 2/2008, 20-21. Viitattu 13.3.2016, http://www.maankaytto.fi/arkisto/mk208/mk208_1130_matilainen.pdf.
- Metla 2011. Suomalainen metsänomistaja 2010. Viitattu 9.2.2016, <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp208.pdf>.
- Metla 2013. Metsämaan omistus. Viitattu 27.1.2016, <http://www.metla.fi/metinfo/mo/metsamaan-omistus-laatu.htm>.
- METSO 2016. Suojelisitko metsääsi? Viitattu 26.9.2016, <http://www.metsopolku.fi/fi-FI/Metsanomistajalle>.
- Metsäkoulu 2014. Metsäsanastoa. Teoksessa S. Rantala (toim.) Metsäkoulu. Porvoo: Paino Bookwell Oy.
- Metsätilastollinen vuosikirja 2014. Metsäntutkimuslaitos. Tampere: Tammerprint Oy.

Pohjois-Pohjanmaan alueellinen metsäohjelma 2016 - 2020. 2015, luonnos. Viitattu 27.1.2016, <http://gov.raahe.fi/djulkaisu/kokous/20152194-18-2.PDF>.

Rieppo, K. 2010. Metsä- ja puualan pienyritykset. Teoksessa: K. Rieppo (toim.) Kasvun eväät metsä- ja puualan pienyrityksille. TTS:n julkaisuja 406, 30. Viitattu 20.9.2016, <http://spodoc.com/doc/3562609/kasvun-ev%C3%A4%C3%A4t-mets%C3%A4--ja-puualan-pienyrityksille>.

Suomen Metsäkeskus 2014a. Metsätilan omistus- ja hallintamuodot. Viitattu 18.5.2016, http://www.metsakeskus.fi/metsatilan-omistus-ja-hallintamuodot#.V-_ZsPCLTIV.

Suomen Metsäkeskus 2014b. Yhteismetsät. Viitattu 1.10.2016, <http://www.metsakeskus.fi/yhteis-metsat#.V-zY8 CLTIU>.

Suomen Metsäkeskus 2014c. Pohjoisen metsätilat kasvuun. Viitattu 16.4.2016, <http://www.metsakeskus.fi/pohjoisen-metsatilat-kasvuun#.V--xJfCLTIU>.

Suomen Metsäkeskus 2014d. Metsätilan omistajanvaihdos. Viitattu 17.4.2016, <http://www.metsakeskus.fi/metsatilan-omistajanvaihdos#.VxM6RzCLTIU>.

Suomen Metsäkeskus 2014e. Metsätilan omistajanvaihdos perintönä. Viitattu 17.4.2016, <http://www.metsakeskus.fi/metsatilan-omistajanvaihdos-perintona#.VxOivzCLSUK>.

Suomen Metsäkeskus 2014f. Metsätilan omistajanvaihdos lahjana. Viitattu 17.4.2016, <http://www.metsakeskus.fi/metsatilan-omistajanvaihdos-lahjana#.VxOhOjCLSUK>.

Suomen Metsäkeskus 2014g. Metsätilan omistajan vaihdos kauppana. Viitattu 17.4.2016, <http://www.metsakeskus.fi/metsatilan-omistajanvaihdos-kauppana#.VxOmkDCLSUK>.

Suomen Metsäyhdistys 2016. Metsäomistus. Viitattu 15.4.2016, <http://www.smy.fi/forest-fi/metsa-tietopaketti/metsanomistus/>.

Tapio 2015. Metsänhoidon suositukset kannattavaan metsätalouteen. Työopas. Tapion julkaisuja. Viitattu 27.2.2016, http://tapio.fi/wp-content/uploads/2015/09/MHS_Kannattava_metsatalous_201500814.pdf.

Verohallinto 2015a. Metsävähennys. Viitattu 13.3.2016, https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ ja_metsanomistaja/Metsavahennys

Verohallinto 2015b. Yhteismetsä. Viitattu 13.3.2016, https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ ja_metsanomistaja/Yhteismetsa

Yhteismetsälaki. 14.2.2003/109 5:29 §. Viitattu 13.3.2016, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030109#L5P29>.

LIITTEET

LIITE 1

YRITYSMÄISEN METSÄNOMISTAJUUDEN HAASTATTELUKYSYMYKSET

Metsänomistajien haastattelu

Selvityksessä kartoitetaan tieto- ja koulutustarpeita Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin alueella asuvilta metsänomistajilta. Selvitys toteutetaan osana Pohjoisen Metsätilat kasvuun – hanketta, jonka toteuttaa Metsäkeskus. Hankkeen tavoitteena on tehdä toimenpiteitä kohdealueen metsänomistuksen pirstoutumisen pysäyttämiseksi ja ongelma-alueiden tilusrakenteen eheyttämisen vauhdittamiseksi niin, että yritysmäisen ja aktiivisen metsätalouden harjoittaminen tiloilla mahdollistuu. Hankkeen kohdealueena toimii Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi. Tulosten käsittelyssä käytetään Webropol -nimistä kyselytutkimustyökalua. Kyselyn toteuttavat Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijat Joni Kaarta ja Jonne Seppä.

Kaikkien kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan Metsäkoulu-kirja, joka sisältää perustietoja metsätaloudesta ja oman metsän hoidosta. Kirja on suunnattu erityisesti metsäalan perusopintoihin ja metsänomistajien tiedonhankintaan. Arvonta suoritetaan toukokuun aikana.

Tilusjärjestelyllä tässä selvityksessä tarkoitetaan maanmittaustoimitusta, jolla parannetaan ja nykyaikaistetaan tilusten sijoitusta. Tällä pyritään kehittämään metsätilojen rakennetta ja maankäyttöä. Yleensä se tehdään alueilla, joissa kiinteistö rakenne on pirstoutunut.

Yhteismetsällä tarkoitetaan eri kiinteistöjen yhteisesti muodostamaa aluetta. Yhteismetsien tarkoituksena on harjoittaa kestävä metsätaloutta, joka hyödyttää kaikkia yhteismetsän osakkaita. Kiinteistöjen omistajat muodostavat osakaskunnan, joka hallinnoi yhteismetsää.

Haastatteluun osallistuneiden metsänomistajien tietoja ei julkisteta eikä haastatteluvastauksia voi yhdistää tiettyihin metsänomistajiin. Haastattelut pyritään nauhoittamaan, mikäli se haastateltavalle sopii. Haastattelut tehdään puhelimitse maaliskuussa 2016 tämän haastattelulomakkeen pohjalta.

A. TAUSTAKYSYMYKSIÄ:

1. **Nimi:**
2. **Sukupuoli:**
3. **Syntymävuosi:**
4. **Asuinpaikka:**
5. **Peruskoulutus:**
 - a) Kansa- tai kansalaiskoulu
 - b) Peruskoulu/keskikoulu
 - c) Ylioppilastutkinto
6. **Ammattikoulutus:**
 - a) Ammattikoulu tai vastaava
 - b) Ammattikorkeakoulu tai opisto
 - c) Yliopistotason koulutus
 - d) Ei tutkintoa
7. **Mitä teette tällä hetkellä:**
 - a) Ansiotöissä
 - b) Eläkeläinen
 - c) Opiskelija
 - d) Työtön
 - e) Yrittäjä
8. **Sijaitseeko talouskeskuksenne metsätilanne yhteydessä vai oletteko etämetsänomistaja?**
 - a) Sijaitsee metsätilan yhteydessä
 - b) Etämetsänomistaja
 - c) Ei osaa sanoa
9. **Miten saitte tilan/tilat haltuunne?**
 - a) Ostin vanhemmilta tai sukulaisilta, miksi ostit?
 - b) Ostin vapailta markkinoilta, miksi ostit?
 - c) Perintö tai lahja
 - d) Muu
 - e) Ei osaa sanoa

10. Mikä on tilanne omistusmuoto?

- a) Kuolinpesä tai perikunta, jossa jäseniä: , onko vastaaja vastuuhenkilönä?
- b) Yhdessä puolison kanssa
- c) Yhtymä, jossa jäseniä: , onko vastaaja vastuuhenkilönä?
- d) Yksin
- e) Ei osaa sanoa

B. OMAN TIEDON LISÄÄMISEEN / TIEDON TARPEESEEN LIITTYVIÄ KYSYMYKSIÄ

11. Mistä olette hankkinut metsätietoutta?

- a) Aikakauslehdet
- b) Internet
- c) Kirjat
- d) Koulutukset
- e) Muu, mikä?
- f) Ei osaa sanoa

12. Mikä olisi hyvä tapa saada tietoa? Miten koette että haluat itse saada tietoa?

- a) Aikakauslehdet
- b) Internet
- c) Kirjat
- d) Koulutukset
- e) Muu, mikä?
- f) Ei osaa sanoa

13. Koetteko osaavanne metsään liittyvät asiat?

- a) Kyllä
- b) Osittain
- c) Ei
- d) Ei osaa sanoa

14. Mistä asioista haluatte lisätietoa / koulutusta?

- a) ABC
- b) Metsänhoito
- c) Metsäojitus

- d) Metsäsuunnittelu
 - e) Puukauppa
 - f) Verotus
 - g) Yritystoiminta
 - h) Muu, mikä?
 - i) Ei halua lisätietoa / koulutusta
15. **Oletteko tutustunut Metsään.fi – verkkopalvelussa oman metsänne tietoihin?**
- a) Kyllä
 - b) Ei
 - c) Ei osaa sanoa
16. **Mitä mieltä olette Metsään.fi – verkkopalvelusta, ja onko teillä kehitysideoita?**

**C. AKTIIVISUUTTA/HALUKKUUTTA OMAA METSÄÄ KOHTAAN KOSKEVAT KYSY-
MYKSET**

17. **Miten olette hoitanut metsäomaisuuttanne?**
- a) Omatoimisesti
 - b) Ei ole hoitanut
18. **Käytättekö osto- tai myyntipalveluja, ja missä toimenpiteissä? – kilpailutatteko?**
19. **Oletteko osallistunut metsäyritysten järjestämiin tilaisuuksiin? Miksi? Miksi ei?**
Suosittako isompia tilaisuuksia vai yksityisempiä?
20. **Minkälaisiin tilaisuuksiin olette osallistunut?**
- a) ABC
 - b) Metsänhoito
 - c) Metsäojitus
 - d) Metsäsuunnittelu
 - e) Puukauppa
 - f) Verotus
 - g) Yritystoiminta
 - h) Muu, mikä?
 - i) Ei ole osallistunut

21. **Mitä kautta olette saanut tiedon tilaisuudesta tai tilaisuuksista?**
- a) Aikakauslehdet
 - b) Internet
 - c) Koulutukset
 - d) Muu, mikä?
 - e) Ei osaa sanoa
22. **Mitä hyötyä teille on ollut niistä? Ovatko ne vaikuttaneet metsäomaisuutenne hoitoon ja metsäomaisuutenne arvoon?**
23. **Mitä tilaisuuksia ja milloin toivotte metsäyritysten järjestävän?**

D. OMISTUSJÄRJESTELYT

24. **Minkälaisia tulevaisuuden suunnitelmia teillä on metsänomistuksen osalta?**
25. **Koetteko tarvitsevanne apua omistusjärjestelyasioissa? Haluatteko ostaa lisää tai myydä aikaisempia metsänomistuksianne pois?**
26. **Onko teillä halukkuutta/kiinnostusta tilusjärjestelyihin? Onko nykymetsänne sijainti hyvä? Onko ongelmia palstojenne määrässä tai muodossa?**
27. **Oletteko kiinnostunut yhteismetsistä?**
- a) Kyllä
 - b) Osittain
 - c) Ei
 - d) Ei osaa sanoa
28. **(Kysytään vain yhtymän tai kuolinpesän osakkailta) Oletteko ollut tyytyväinen kuolinpesän tai yhtymän toimintaan? Minkälaisia jatkosuunnitelmia?**

E. YHTEYDET / YHTEISTOIMINTA MUIHIN METSÄNOMISTAJIIN

29. **Oletteko ollut missään yhteydessä muihin metsänomistajiin tai tehnyt yhteistyötä muiden metsänomistajien kanssa?**

- a) Kyllä, missä asiassa?
- b) Ei
- c) Ei osaa sanoa

F. YRITYSMÄISEEN METSÄNOMISTUKSEEN LIITTYVIÄ KYSYMYKSIÄ

30. Voiko metsänomistusta verrata yritystoimintaan?

- a) Kyllä, miksi?
- b) Ei, miksi?
- c) Ei osaa sanoa

31. Näettekö mahdollisuuksia metsäyrittäjyydessä?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) Ei osaa sanoa

32. Oletteko koskaan harkinnut ryhtyvänne metsätalousyrittäjäksi?

- a) Kyllä
- b) En
- c) Ei osaa sanoa

33. Onko oman metsänne hoito mielestänne kannattavaa? Miksi?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) Ei osaa sanoa

34. Oletteko hyödyntänyt oman tilanne kaikki mahdollisuudet (hakkumahdollisuudet, tukien hyödyntäminen, investoinnit metsään, metsästä saatavien tuotteiden jalostaminen)?

- a) Kyllä
- b) Ei, missä olisi lisämahdollisuuksia?
- c) Ei osaa sanoa

35. Voiko mielestänne pelkästään metsästä saatavilla tuloilla elättää itsensä?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) Ei osaa sanoa

36. **Kuinka suuri metsätilan pitäisi mielestäsi olla, että siitä saisi kohtuullisen toimeentulon?**
- a) Alle 100 ha
 - b) 100 – 200 ha
 - c) 200 – 300 ha
 - d) 300 – 400 ha
 - e) Yli 400 ha
 - f) Ei osaa sanoa
37. **Kuinka paljon metsästä pitäisi saada tuloja vuodessa, että ryhtyisitte metsätalousyrittäjäksi?**
- a) N. 15 000 €
 - b) N. 20 000 €
 - c) N. 25 000 €
 - d) N. 30 000 €
 - e) Yli 35 000 €
 - f) Ei osaa sanoa
38. **Kuinka monta henkilöä tiedät, jotka saavat pääasiallisen toimeentulonsa metsätaloudesta?**
- a) En yhtään
 - b) Alle 5
 - c) 5-10
 - d) Yli 10
 - e) Ei osaa sanoa

39. **Vapaa sana**
